

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Кваліфікаційна робота

магістра

на тему «Управління життєздатністю ПП «Оліяр» шляхом формування
антикризових заходів»

Виконав: студент 2 курсу, 8.0722-фк-дн
спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та
страхування, освітня програма фінанси і кредит

Лозиченко І.М.

Керівник д.е.н., професор Крилов Д.В.

Рецензент д.е.н., професор Огренич Ю.О.

Запоріжжя 2024

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет економічний
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування
Освітній рівень магістр
Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування
Освітня програма фінанси і кредит

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____ А.П. Кущик

« ____ » _____ 2023 року

**ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ**

Лозиченку Івану Миколайовичу

1. Тема роботи: «Управління життєздатністю ПП «Оліяр» шляхом формування антикризових заходів»

керівник роботи: Крилов Денис Валерійович, д.е.н., професор
затверджені наказом ЗНУ від 01 травня 2023 року № 650-с, №1446-с від 18.09.2023р.

2. Строк подання студентом роботи: 12 лютого 2024 року.

3. Вихідні дані до роботи: дані фінансової звітності ПП «Оліяр», а також монографічні дослідження та наукові статті вітчизняних і зарубіжних авторів.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): вивчити теоретичні засади управління життєздатністю підприємства шляхом формування антикризових заходів; надати організаційну характеристику та провести аналіз економічних показників діяльності ПП «Оліяр»; здійснити експрес-оцінку рівня фінансової безпеки; зробити діагностику фінансової безпеки ПП «Оліяр» на основі індикаторного підходу; удосконалити управління дебіторською та кредиторською заборгованістю в системі антикризового управління та запропонувати впровадження цифрових трансформації для підвищення рівня економічної безпеки підприємства

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): кваліфікаційна робота містить 13 рис., 17 табл. і 9 формул.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Крилов Д.В., д.е.н., професор	14.08.2023 р.	14.08.2023 р.
2	Крилов Д.В., д.е.н., професор	18.09.2023 р.	18.09.2023 р.
3	Крилов Д.В., д.е.н., професор	30.10.2023 р.	30.10.2023 р.

7. Дата видачі завдання: 20 червня 2023 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Складання бібліографії та вивчення літературних джерел	20.06.2023 р. – 31.07.2023 р.	виконано
2.	Виконання вступу	1.08.2023 р. – 13.08.2023 р.	виконано
3.	Виконання розділу 1	14.08.2023 р. – 17.09.2023 р.	виконано
4.	Виконання розділу 2	18.09.2023 р. – 29.10.2023 р.	виконано
5.	Виконання розділу 3	30.10.2023 р. – 26.11.2023 р.	виконано
6.	Формування висновків	27.11.2023 р. – 26.12.2023 р.	виконано
7.	Оформлення роботи, одержання відгуку та рецензії	27.12.2023 р. – 11.02.2024 р.	виконано
8.	Подання роботи на кафедру	12.02.2024 р.	виконано

Студент _____ І.М. Лозиченко
(підпис) (ініціали та прізвище)

Керівник роботи _____ Д.В.Крилов
(підпис) (ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ І.О. Щєбликіна
(підпис) (ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 101 с., 13 рис., 17 табл., 72 джерела, 4 додатки.

Об'єктом дослідження є процес управління життєздатністю ПП «Оліяр» шляхом формування антикризових заходів.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і прикладних аспектів управління життєздатністю ПП «Оліяр» шляхом формування антикризових заходів.

Метою кваліфікаційної роботи є розвиток теоретико-методичних й організаційних положень та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення управління життєздатністю ПП «Оліяр» та розробка антикризових заходів.

Методи дослідження: логічного узагальнення, дедуктивний, фінансово-економічного та статистичного аналізу, порівняння, зведення та ін.

Одержані результати: 1) проведена експрес-оцінка рівня фінансової безпеки; 2) продіагностовано фінансову безпеку ПП «Оліяр» на основі індикаторного підходу 2) запропоновано заходи щодо антикризового управління підприємством на основі збалансування рівня дебіторської та кредиторської заборгованості; 3) запропоновано впровадження цифрових трансформації для підвищення рівня економічної безпеки підприємства.

Результати дослідження можуть бути застосовані підприємствами для покращення стану управління життєздатністю підприємства.

ЖИТТЄЗДАТНІСТЬ, ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА, ЕКОНОМІЧНА ЗАХИЩЕНІСТЬ, АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ, ДЕБІТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ, КРЕДИТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ, ЦИФРОВІЗАЦІЯ

SUMMARY

Qualifying work: 101 p., 13 fig., 17 tab., 72 references.

The purpose of the work is develop of theoretical-methodical and organizational provisions and develop of practical recommendations for improving the viability management of PE "Oliyar" and development of anti-crisis measures.

To achieve the goal, the tasks are set: determine the essence of managing the enterprise's activities as a necessary condition for ensuring its viability; consider the role of anti-crisis management in the financial stabilization of the enterprise; to systematize methodical approaches for diagnosing the economic security of an enterprise as an indicator of its viability; conduct an express rating assessment of the level of financial security of the enterprise; conduct a comprehensive diagnosis of the financial security of PE "Oliyar" based on the indicator approach; propose measures to improve the management of receivables and payables in the anti-crisis management system; to propose the use of digitalization of the enterprise to increase the level of economic security of the enterprise.

The subject of the research is a set of theoretical, methodical and applied aspects of managing the viability of PE "Oliyar" through the formation of anti-crisis measures.

The object of the study is the process of managing the viability of PE "Oliyar" by forming anti-crisis measures.

The results obtained and their novelty: 1) an express assessment of the level of financial security was carried out; 2) the financial security of PE "Oliyar" was diagnosed based on the indicator approach; 2) measures were proposed for anti-crisis management of the enterprise based on balancing the level of receivables and payables; 3) the implementation of digital transformations is proposed to increase the level of economic security of the enterprise

Methods of research: a systematic approach to the study of economic events and processes. During research performance scientific methods of cognition were

used: methods of induction and deduction, terminological analysis and comparison, calculation methods, theoretical generalization; cause-effect relationship methods, abstract-logical method.

The results of the study can be applied by enterprises to improve the state of enterprise viability management. The results of the research are of practical importance and can be used by heads of financial divisions of companies to develop tactical and strategic solutions that will increase the viability of their companies.

VIABILITY, FINANCIAL SECURITY, ECONOMIC, ANTI-CRISIS
MANAGEMENT, RECEIVABLES CREDITORS, DIGITALIZATION

ЗМІСТ

ВСТУП.....	8
1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ЖИТТЄЗДАТНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА ШЛЯХОМ ФОРМУВАННЯ АНТИКРИЗОВИХ ЗАХОДІВ.....	12
1.1. Управління діяльністю підприємств як необхідна умова забезпечення його життєздатності.....	12
1.2 Роль антикризового управління у фінансовій стабілізації підприємства	19
1.3 Методичні підходи діагностики економічної захищеності підприємства як індикатора його життєздатності.....	34
2 АНАЛІЗ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЖИТТЄЗДАТНІСТЮ ПП «ОЛІЯР» ШЛЯХОМ ФОРМУВАННЯ АНТИКРИЗОВИХ ЗАХОДІВ.....	47
2.1. Організаційно-економічна характеристика ПП «Оліяр».....	47
2.2. Експрес-оцінка рівня фінансової безпеки підприємства.....	53
2.3. Діагностика фінансової безпеки ПП «Оліяр» на основі індикаторного підходу.....	59
3 УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЖИТТЄЗДАТНОСТІ ПП «ОЛІЯР».....	67
3.1. Удосконалення управління дебіторською та кредиторською заборгованістю в системі антикризового управління підприємством.....	67
3.2. Цифрові трансформації та їх взаємозв'язок із системою економічної безпеки підприємства.....	81
ВИСНОВКИ.....	88
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	94
ДОДАТКИ.....	102

ВСТУП

В умовах воєнного стану, і як наслідок, руйнування економічної зв'язності через порушення логістики та ланцюжків створення доданої вартості, зміни структури попиту і виробництва, актуалізується проблема забезпечення життєздатності підприємств, наголошуючи на необхідності використання нових підходів до менеджменту підприємств.

З точки зору менеджменту життєздатність підприємств у нестабільних умовах повинно забезпечувати ефективне управління. Тому підприємствам потрібно шукати нові підходи до управління. Сприйняття нового, адаптація до змін і обґрунтоване передбачення майбутнього розвитку стають найважливішими факторами життєздатності підприємств як складних систем. Управління життєздатністю організації залежить від безлічі зовнішніх і внутрішніх факторів, методологій, процесів, технік і функцій управління, що зумовлює необхідність використання системного підходу до формування системи управління. Життєздатність підприємства це складна економічна категорія в якій переплітаються багато теоретичних та практичних аспектів. Серед головних із них є моніторинг і діагностика життєздатності промислових підприємств. Аналіз життєздатності підприємств, знання на що вони спроможні при різних умовах господарювання набуває особливого значення при постійній зміні та модифікації економічних відносин.

Питанням забезпечення життєздатності підприємства як соціально-економічної системи присвячена значна кількість робіт вчених. При цьому автори розглядали як загальну систему управління життєздатністю підприємства (Ю. Лисенко, І. Федотова, С. Бір), так й були розглянуті окремі елементи управління та забезпечення життєздатності організації (А. Алехин, І. Андрющенко). Також немає єдності щодо тлумачення поняття «життєздатність підприємства», тому що надаються визначення з точки зору системного, стратегічного, конкурентного, ресурсного, еволюційного підходів.

Проведені дослідження щодо опрацьованості проблеми життєздатності

підприємства у вітчизняній і зарубіжній науці дають підставу для висновку, що на сьогодні немає єдиного підходу до визначення змісту понять «життєздатність підприємства», а також до самого процесу управління життєздатністю підприємства. Крім того, виникає потреба в формуванні концептуальних положень управління життєздатністю підприємств в умовах трансформації бізнес-середовища.

Актуальність досліджуваної проблеми управління життєздатністю ПП «Оліяр» шляхом формування антикризових заходів, її теоретичне і практичне значення обумовили вибір теми роботи, її мету та зміст.

Метою кваліфікаційної роботи є розвиток теоретико-методичних й організаційних положень та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення управління життєздатністю ПП «Оліяр» шляхом формування антикризових заходів.

Відповідно до поставленої мети сформовано наступні завдання:

- визначити сутність управління діяльністю підприємства як необхідної умови забезпечення його життєздатності;
- розглянути роль антикризового управління у фінансовій стабілізації підприємства;
- систематизувати методичні підходи діагностики економічної захищеності підприємства як індикатора його життєздатності;
- провести експрес-оцінку рівня фінансової безпеки підприємства;
- провести комплексну діагностику фінансової безпеки ПП «Оліяр» на основі індикаторного підходу;
- запропонувати заходи щодо удосконалення управління дебіторською та кредиторською заборгованістю в системі антикризового управління;
- запропонувати використовувати цифровізацію підприємства для підвищення рівня економічної безпеки підприємства.

Об'єктом дослідження є процес управління життєздатністю ПП «Оліяр» шляхом формування антикризових заходів.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і прикладних аспектів управління життєздатністю ПП «Оліяр» шляхом формування антикризових заходів.

Теоретичною та методологічною основою дослідження є праці вітчизняних і зарубіжних фахівців в галузі управління життєздатністю підприємства. У роботі використані методи: логічного узагальнення – для узагальнення наукового досвіду з досліджуваної проблематики й викладання послідовності положень магістерської роботи; дедуктивний – для дослідження теоретичних аспектів управління діяльністю підприємства; фінансово-економічного та статистичного аналізу, порівняння, зведення – оцінювання рівня фінансової безпеки підприємства; ситуаційного аналізу – при розробці рекомендацій впровадження цифровізації на підприємстві; критичного аналізу та узагальнення теоретичних досліджень – для теоретичного узагальнення одержаних результатів та формулювання висновків.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативно-правові акти, фахова література, матеріали наукових конференцій та періодичних видань, статистичні дані ПП «Оліяр», результати власних досліджень та проведеного аналізу.

Наукова новизна отриманих результатів визначається такими основними положеннями:

– удосконалено управління дебіторською та кредиторською заборгованістю в системі антикризового управління ПП «Оліяр», і встановлено, що це є джерелом відновлення внутрішніх резервів ліквідності та фінансового оздоровлення підприємства.

– дістав подальшого розвитку процес запровадження цифровізації підприємства для підвищення рівня економічної безпеки підприємства.

Значення результатів кваліфікаційної роботи магістра полягає у тому, що розроблені рекомендації дозволяють фінансовій службі підприємства поліпшити життєздатність ПП «Оліяр» через формування антикризових заходів.

Апробація результатів дослідження. Основні положення і результати дослідження доповідалися й обговорювалися на науково-практичних конференціях: XVIII Міжнародній науково-практичній конференції «Виклики та перспективи розвитку нової економіки на світовому, державному та регіональному рівнях» (Запоріжжя, 2023 р.), Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Європейський досвід використання цифрових технологій в економіці в умовах пандемії Covid-19» (Запоріжжя, 2023 р.).

Публікації. За матеріалами дослідження опубліковано 3 друковані праці, у тому числі: 1 стаття і 2 тез за матеріалами наукових конференцій.

1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ЖИТТЄЗДАТНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА ШЛЯХОМ ФОРМУВАННЯ АНТИКРИЗОВИХ ЗАХОДІВ

1.1 Управління діяльністю підприємств як необхідна умова забезпечення його життєздатності

Підприємство займає центральне місце в економіці та забезпеченні національної безпеки країни. Це первинна ланка суспільного розподілу праці. Саме тут створюється національний дохід. Підприємство виступає як виробник і забезпечує процес відтворення на основі самоокупності і самостійності.

Від успіху окремих підприємств залежить об'єм створюваного валового національного продукту, соціально-економічний розвиток суспільства, ступінь задоволеності в матеріальних і духовних благах населення країни.

Аналіз досвіду роботи процвітаючих підприємств у розвинених країнах приводить до висновку, що їх стабільно високі результати визначаються забезпеченням взаємодії технологічних, організаційних і соціальних елементів виробництва, яке досягається завдяки реалізації нової концепції розвитку економіки. Основу цієї концепції складає управління, що орієнтовано на людину, на відміну від вживаних довгий час методів, при яких головними об'єктами управління були комплекси машин і технологічні процеси.

Інтеграція технологічних, організаційних і соціальних процесів досягається шляхом створення внутрішньогосподарчої соціальної інфраструктури, основу якої складає набір факторів, що формуються в результаті виконання комплексу соціальних вимог. По своїй економічній природі структура підприємства є складовою частиною виробничих сил суспільства, яка виконує функції забезпечення умов ефективного розвитку даної виробничої системи.

З метою забезпечення ефективного функціонування об'єктивних і суб'єктивних факторів виробництва (способів виробництва і робочої сили) дві

складові частини внутрішньогосподарчої структури підприємства слід розглядати окремо: власне – виробничу (покликану забезпечити умови для нормального функціонування об'єктивних факторів) і соціальну. Остання є частиною засобів виробництва, умов праці і побуту, здатного забезпечити раціональну організацію трудової діяльності, підвищення професійного рівня працівників, охорону і зміцнення їх здоров'я, задоволеність працею і його результатами, можливість працювати з повною віддачею.

Від якості управлінських кадрів значною мірою залежить ефективна робота підприємства. Саме від керівника, його економічної і технічної обізнаності, уміння управляти колективом залежить успіх діяльності підприємства.

Питання соціального розвитку, включаючи поліпшення умов праці, життя, здоров'я, гарантії обов'язкового медичного страхування, страхування членів трудового колективу і їх сімей, розв'язуються трудовим колективом за участю власника згідно статуту підприємства, колективному договору і законодавчим актам України.

Розвиток економіки на сучасному етапі ставлять перед підприємствами проблеми адаптації до мінливих конкурентних умов. Від їх рішення залежать пристосованість, виживання підприємств, гнучкість їх реагування на зміни зовнішнього середовища, на чинники нестабільності і невизначеності, які властиві нинішньому періоду [6].

Дослідження системи управління життєздатністю підприємств стало актуальним завданням для багатьох вітчизняних науковців, розв'язання яких дозволяє виділити перспективні напрями і інструментарій досягнення достатнього рівня ефективності та економічної безпеки підприємницької діяльності. Значна частина науковців є прихильниками вивчення життєздатності підприємств із сторони особливостей її забезпечення та формування відповідної управлінської системи.

Водночас варто враховувати, що будь-яка економічна діяльність є залежною від низки тенденцій і в міру поширення впливу глобалізації та

цифровізації ринкового середовища та важливості адаптації до нього.

Також забезпечення життєздатності підприємства пов'язане із вирішенням сукупності проблем економічної безпеки, адаптації, забезпечення ефективного функціонування й розвитку і все це потребує ґрунтовних досліджень та пошуку шляхів розв'язання таких проблем.

Життєздатність підприємства обумовлюється дотриманням певних критеріїв – важливих характеристик внутрішнього стану, порушення яких призводить до погіршення економічної безпеки та можливого банкрутства і ліквідації. Однозначно, що система управління життєздатністю повинна відповідати значній кількості критеріям, які можуть стосуватися як внутрішньофірмового управління, так і впливу зовнішнього середовища, але, при цьому, із них важливо виділити пріоритетні, за якими розробляються та реалізують базові стратегічні управлінські рішення.

Забезпечення життєздатності підприємств обумовлює створення таких умов, згідно яких створено належні можливості функціонування та сталого розвитку, здійснюється планування та реалізуються заходи, спрямовані на недопущення погіршення економічної безпеки і настання для нього кризового стану [7].

Враховуючи, що життєздатність підприємства є складним економічним поняттям вважаємо за доцільним зупинитися на його дослідженні.

Життєздатність підприємства – це здатність підприємства здійснювати процес функціонування, адаптації та розвитку за допомогою сукупності різних управлінських інструментів та механізмів динамічної взаємодії внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства протягом необмеженого періоду для досягнення ефективності, результативності та конкурентоспроможності [8].

Під управлінням життєздатністю підприємства пропонується розуміти систематичну, цілеспрямовану, планомірну діяльність з посилення життєздатності підприємства за допомогою сукупності впливів на основі розробки і реалізації різних управлінських функцій, технологій та методів, спрямованих на підтримання, поліпшення або перехід до нового стану його

функціонування. Існування та сталий розвиток підприємства у довгостроковій перспективі залежить від його життєздатності. Слід виділити підхід до сталого розвитку з позиції «потрійної результативності діяльності» американського економіста Дж. Елкінгтон (Elkington, 2000) [9, с. 48]. Згідно з підходом Дж. Елкінгтона (Elkington, 2000), кожне підприємство несе економічну, екологічну та соціальну відповідальність перед суспільством, тим самим забезпечуючи свою життєздатність. Підприємству для підтримки своєї довгострокової життєздатності та сталого розвитку необхідно взаємодіяти з кожною сферою за допомогою певних підходів та інструментів. На цій основі розроблена модель підтримання життєздатності підприємства на засадах сталого розвитку, що наведена на рис. 1.1.

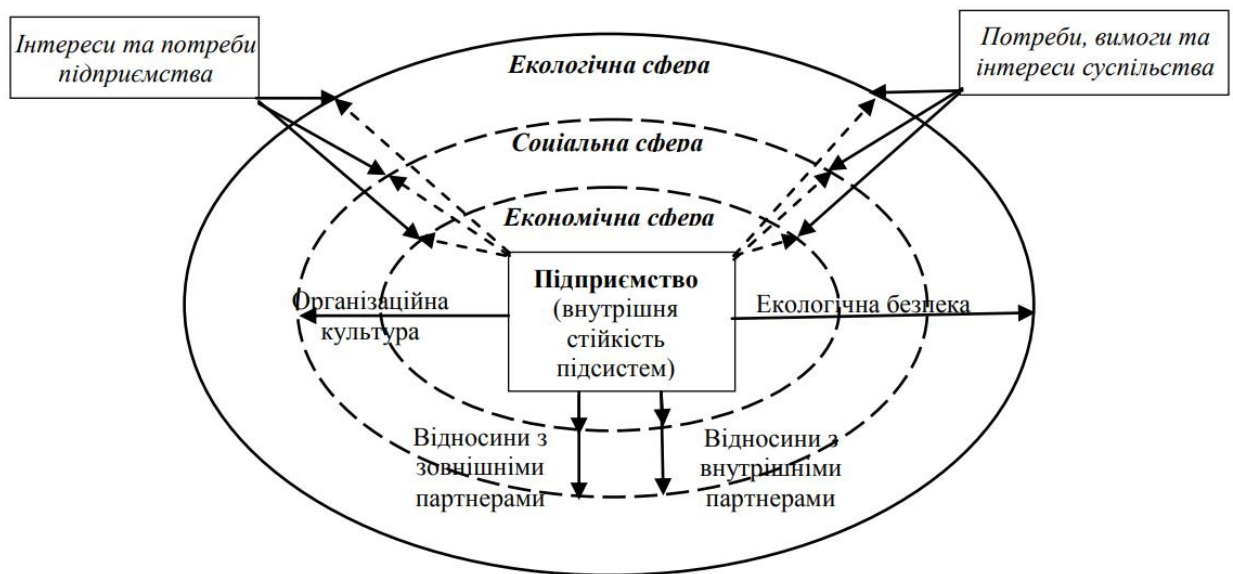

Рисунок 1.1 – Модель підтримання життєздатності підприємства на засадах сталого розвитку [8]

В запропонованій моделі підтримання життєздатності підприємства представлено ієрархічне розташування економічної, соціальної, екологічної сфер зовнішнього середовища підприємства та напрямки застосування інструментів управління, за допомогою яких воно впливає на певну сферу з

якою взаємодіє, та відповідає на сучасні запити суспільства про життя в безпечному середовищі.

Варто відмітити, що стратегія посилення життєздатності підприємства має базуватись на відповідних теоретичних засадах процесу стратегічного управління, тобто містити загальну мету, цілі, аналіз сильних та слабких внутрішніх сторін, зовнішніх можливостей і загроз, дослідження стратегічних альтернатив, обрання однієї чи декількох з них, підбір тактичних заходів її реалізації тощо [10, с. 161–172]. В рамках аналітичного етапу стратегії життєздатності підприємство повинне передбачати комплекс робіт зі збору інформації про можливі загрози, постановки завдань й визначення цільових функцій. Після визначення останніх визначаються критерії ефективності управління життєздатністю [11, с. 103–109].

В цілому заходи реалізації стратегії забезпечення життєздатності підприємства в умовах конкурентної боротьби та необхідності підтримання достатнього рівня захищеності економічних інтересів мають бути спрямовані на виявлення ознак кризового стану, оцінювання загрози банкрутства та (або) подолання кризи. При цьому діагностика кризи визнається одним з необхідних етапів процесу забезпечення життєздатності підприємства, оскільки саме її результати дають змогу визначити ступінь розвитку кризи, її масштаби, реальність та очікуваний час виникнення ситуації банкрутства, обґрунтувати заходи, необхідні для її подолання, оцінити можливості підприємства щодо подолання кризи та прогнозування наслідків подальшого розвитку ситуації. Завданням діагностики життєздатності є, крім іншого, формування аналітичної інформації, яка необхідна для оцінювання можливості, доцільності та передумов виведення підприємства з кризового стану, обґрунтування антикризових заходів та розробки антикризової програми. Це обумовлює необхідність розширення кола об'єктів та напрямів діагностичного дослідження в системі управління життєздатністю. Враховуючи складність та багатоаспектність складових задач формування програми заходів посилення

життєздатності в системі економічної безпеки підприємства, вважаємо за доцільне організувати управління її розробкою у вигляді цілеспрямованої діяльності з визначення оптимального переліку заходів, які відповідають меті процесу посилення життєздатності суб'єкта господарювання, його ресурсним та часовим обмеженням. При цьому основними принципами формування програми посилення життєздатності в системі економічної безпеки підприємства визначимо такі:

- 1) забезпечення досягнення цілей процесу управління життєздатністю підприємства;
- 2) орієнтація на проблеми, які потребують свого розв'язання, а не на зовнішні ознаки їх прояву;
- 3) забезпечення відповідності програми заходів наявним та можливим до мобілізації ресурсам підприємства, часовим обмеженням;
- 4) обґрунтованість управлінських заходів;
- 5) багатоваріантність та колегіальність прийняття рішень;
- 6) професійність;
- 7) максимізація результативності заходів;
- 8) оптимізація співвідношення результативності заходів та ризику їх реалізації.

Загалом для успішного розвитку економічної діяльності, забезпечення стійкої довгострокової життєздатності, високої конкурентоспроможності та необхідного рівня економічної безпеки важливим є дотримання низки критеріїв, які визначають базову концепцією управління життєздатністю підприємства (рис. 1.2).

Вимога захищеності системи управління підприємством обумовлює необхідність існування комплексної концепції життєздатності, в рамках якої повинно бути вироблено політику захисту економічних інтересів та механізм життєздатності, який являє собою способи реалізації політики забезпечення та підтримання необхідного рівня економічної безпеки в умовах, які складаються на ринку.

Рисунок 1.2 – Пріоритетні критерії до розроблення стратегії посилення життєздатності в системі економічної безпеки підприємства

Орієнтація системи управління підприємством на забезпечення його життєздатності і як наслідок економічної безпеки передбачає, що управлінські рішення, які приймаються у будь-якій сфері його життєздатності мають обов'язково розглядатись і отримувати оцінку з точки зору їх впливу на здатність підприємства до функціонування як у існуючому періоді часу, так і у перспективі.

Вимога адаптивності системи управління підприємства означає, що ця система повинна своєчасно враховувати існуючий стан та зміни у ресурсному забезпеченні економічної безпеки, вплив факторів зовнішнього середовища, галузевих змін, рівня конкурентоспроможності і фінансової стійкості та інші критерії.

Стратегічна орієнтація в управлінні життєздатністю підприємства на довгостроковий та раціональний розвиток зобов'язує приймати управлінські рішення керівництвом з врахуванням не лише існуючої сукупності чинників зовнішнього та внутрішнього середовища, але й передбачати заходи з захисту та підтримання необхідного рівня економічної безпеки у перспективі.

1.2 Роль антикризового управління у фінансовій стабілізації підприємства

Управління соціально-економічною системою до певної міри повинне бути завжди антикризовим.

Антикризове управління – це управління, в якому поставлено певним чином передбачення небезпеки кризи, аналіз його симптомів, заходи по зниженню негативних наслідків кризи і використання нею факторів для подальшого розвитку [12].

Можливість антикризового управління визначається впершу чергу людським чинником. Усвідомлена діяльність людини дозволяє шукати і знаходити шляхи виходу з критичних ситуацій, концентрувати зусилля на рішенні найскладніших проблем, використати накопичений, у тому числі тисячоліттями, досвід подолання криз, пристосовуватися до виникаючих ситуацій.

Крім того, можливість антикризового управління визначається і знанням циклічного характеру розвитку соціально-економічних систем. Це дозволяє передбачати кризові ситуації, готуватися до них. Самими небезпечними є несподівані кризи.

Антикризове управління складом своїх типових проблем відображає ту обставину, що воно є особливим типом управління, що володіє як загальними для управління рисами, так і специфічними його характеристиками [13].

Фінансова стабілізація підприємства в умовах кризової ситуації послідовно здійснюється по таких основних етапах (рис. 1.3).

1. Усунення неплатоспроможності. В якому б ступені не оцінювався за наслідками діагностики банкрутства масштаб кризового стану підприємства, самою невідкладною задачею в системі заходів фінансової його стабілізації є відновлення здібності до здійснення платежів за своїми невідкладними фінансовими зобов'язаннями з тим, щоб попередити виникнення процедури банкрутства.

Рисунок 1.3 – Основні етапи фінансової стабілізації підприємства при загрозі банкрутства [14]

2. Відновлення фінансової стійкості (фінансової рівноваги). Хоча неплатоспроможність підприємства може бути усунена протягом короткого періоду за рахунок здійснення низки аварійних фінансових операцій, причини, що генерують неплатоспроможність, можуть залишатися незмінними, якщо не буде відновлена до безпечного рівня фінансова стійкість підприємства. Це дозволить усунути загрозу банкрутства не тільки в короткому, але і у відносно більш тривалому проміжку часу.

3. Забезпечення фінансової рівноваги в тривалому періоді. Повна фінансова стабілізація досягається тільки тоді, коли підприємство забезпечило тривалу фінансову рівновагу в процесі свого майбутнього економічного розвитку, тобто створило передумови стабільного зниження вартості капіталу і постійного зростання своєї ринкової вартості, що використовується. Ця задача вимагає прискорення темпів економічного розвитку на основі внесення певних коректив в окремі параметри фінансової стратегії підприємства. Скоректована з урахуванням несприятливих факторів фінансова стратегія підприємства повинна забезпечувати високі темпи стійкого зростання його операційної діяльності при одночасній нейтралізації загрози його банкрутства в майбутньому періоді [15].

Система антикризового фінансового управління підприємством базується на певних принципах. До числа основних з цих принципів відносяться (рис. 1.4).

Рисунок. 1.4 – Основні принципи антикризового фінансового управління підприємством

1. Постійна готовність до можливого порушення фінансової рівноваги підприємства. Теорія антикризового фінансового управління виходить з того, що фінансова рівновага підприємства, що досягається в результаті ефективного фінансового менеджменту, дуже мінлива в динаміці [16].

Можлива його зміна на будь-якому етапі економічного розвитку підприємства визначається природною реакцією на зміни зовнішніх і внутрішніх умов його господарської діяльності. Об'єктивність прояву цих умов в динаміці визначає необхідність постійної готовності фінансових менеджерів до можливого порушення фінансової рівноваги підприємства на будь-якому етапі його економічного розвитку.

2. Рання діагностика кризових явищ у фінансовій діяльності підприємства. Враховуючи, що загроза банкрутства підприємства реалізує найвищий рівень катастрофічного ризику, властивого фінансовій діяльності підприємства, і пов'язана з найвідчутнішими втратами капіталу його власників, вона повинна діагностуватися на більш ранніх стадіях з метою своєчасного використання можливостей її нейтралізації [17].

3. Диференціація індикаторів кризових явищ по ступеню їх небезпеки для фінансового розвитку підприємства. Фінансовий менеджмент використовує в процесі діагностики банкрутства підприємства обширний арсенал індикаторів його кризового розвитку. Ці індикатори фіксують різні аспекти фінансової діяльності підприємства, характер яких з позиції генерації загрози банкрутства неоднозначний. У зв'язку з цим, в процесі антикризового управління підприємством необхідно відповідним чином групувати індикатори кризових явищ по ступеню їх небезпеки для фінансового розвитку підприємства [18].

4. Терміновість реагування на окремі кризові явища у фінансовому розвитку підприємства. Відповідно до теорії антикризового фінансового управління кожне кризове явище, що з'явилося, не тільки має тенденцію до розширення з кожним новим господарським циклом підприємства, але і породжує нові супутні йому кризові фінансові явища. Тому, чим раніше будуть включені антикризові механізми по кожному діагностованому кризовому явищу, тим більші можливості до відновлення порушеної фінансової рівноваги матиме в своєму розпорядженні підприємство.

5. Адекватність реагування підприємства на ступінь реальної загрози його фінансовій рівновазі. Система механізмів по нейтралізації загрози банкрутства в переважній своїй частині, що використовується, пов'язана з фінансовими витратами або втратами, викликаними скороченням об'ємів операційної діяльності, припиненням реалізації інвестиційних проектів і т.п. При цьому рівень цих витрат і втрат знаходиться в прямій залежності від цілеспрямованості механізмів такої нейтралізації і масштабу їх використання.

Тому «включення» окремих механізмів нейтралізації загрози банкрутства

повинно виходити з реального рівня цієї загрози і бути адекватним цьому рівню. Інакше або не буде досягнутий очікуваний ефект, або підприємство нестиме невинувато високі витрати.

6. Повна реалізація внутрішніх можливостей виходу підприємства з кризового фінансового стану.

У боротьбі із загрозою банкрутства, особливо на ранніх стадіях її діагностики, підприємство повинне розраховувати виключно на внутрішні фінансові можливості. Досвід показує, що при нормальних маркетингових позиціях підприємства загроза банкрутства повністю може бути нейтралізована внутрішніми механізмами антикризового фінансового управління і в межах фінансових можливостей підприємства. Тільки в цьому випадку підприємство може уникнути хворобливих для неї процедур реорганізацій.

7. Використання при необхідності відповідних форм санації підприємства для запобігання його банкрутства. Якщо загроза банкрутства діагностована лише на пізній її стадії і носить катастрофічний характер, а механізми внутрішньої її нейтралізації не дозволяють досягти необхідного ефекту у відновленні фінансової рівноваги підприємства, воно повинне ініціювати свою санацію, вибравши для цього найефективніші її форми. Така міра приймається як крайня в системі заходів щодо антикризового фінансового управління підприємством по цілях запобігання його реального банкрутства.

Основною метою антикризового фінансового управління є розробка і реалізація заходів, направлених на швидке відновлення платоспроможності і відновлення достатнього рівня фінансової стійкості підприємства, забезпечуючи його вихід з кризового фінансового стану.

З урахуванням цієї мети на підприємстві розробляється спеціальна політика антикризового фінансового управління при загрозі банкрутства.

Політика антикризового фінансового управління є частиною загальної фінансової стратегії підприємства, що полягає в розробці системи методів попередньої діагностики загрози банкрутства і "включенні" механізмів

фінансового оздоровлення підприємства, що забезпечують його вихід з кризового стану [19].

Реалізація політики антикризового фінансового управління підприємством при загрозі банкрутства передбачає (рис. 1.5.).

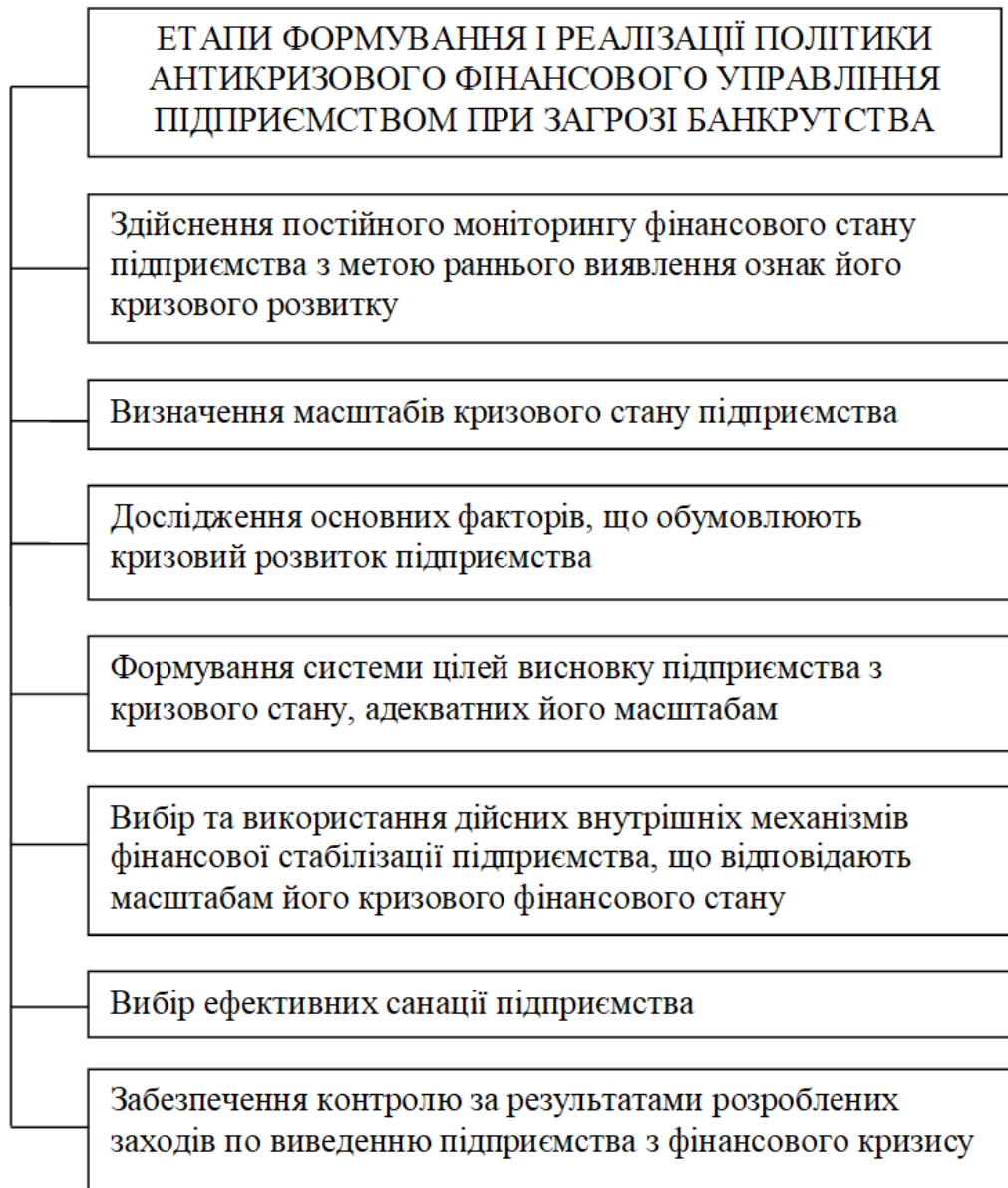

Рисунок 1.5 – Основні етапи формування і реалізації політики антикризового фінансового управління підприємством при загрозі банкрутства

1. Здійснення постійного моніторингу фінансового стану підприємства з метою раннього виявлення ознак його кризового розвитку. В цих цілях в системі загального моніторингу фінансового стану підприємства виділяється особлива

група об'єктів нагляду, що формує можливе «кризове поле», що реалізує загрозу його банкрутства, В процесі нагляду використовуються як традиційні, так і спеціальні показники – «індикатори кризового розвитку».

2. Визначення масштабів кризового стану підприємства. При виявленні в процесі моніторингу істотних відхилень від нормального ходу фінансової діяльності, визначеними напрямками його фінансової стратегії і системою планових і нормативних фінансових показників, виявляються масштаби кризового стану підприємства, тобто його глибина з позицій загрози банкрутства.

Така ідентифікація масштабів кризового стану підприємства дозволяє здійснювати відповідний селективний підхід до вибору системи механізмів захисту від можливого банкрутства.

3. Дослідження основних факторів, що обумовлюють кризовий розвиток підприємства. Розробка політики антикризового фінансового управління визначає необхідність попереднього угруповання таких факторів по основних визначальних ознаках; дослідження ступеня впливу окремих факторів на форми і масштаби кризового фінансового розвитку; прогнозування розвитку факторів, що роблять такий негативний вплив.

4. Формування системи цілей виходу підприємства з кризового стану, адекватних його масштабам. Цілі антикризового фінансового управління конкретизуються відповідно до масштабів кризового стану підприємства. Вони повинні враховувати також прогноз розвитку основних факторів, що визначають загрозу банкрутства підприємства. З урахуванням цих умов фінансовий менеджмент на даному етапі може бути направлений на реалізацію трьох принципових цілей, адекватних масштабам кризового стану підприємства:

- усунення неплатоспроможності підприємства;
- відновлення фінансової стійкості підприємства (забезпечення його фінансової рівноваги в короткостроковій перспективі);
- зміна фінансової стратегії з метою забезпечення стійкого економічного

зростання підприємства (досягнення його фінансової рівноваги в довгостроковій перспективі).

5. Вибір і використання дієвих внутрішніх механізмів фінансової стабілізації підприємства, відповідних масштабам його кризового фінансового стану. Внутрішні механізми фінансової стабілізації покликані забезпечити реалізацію термінових заходів по відновленню платоспроможності і відновленню фінансової рівноваги підприємства за рахунок внутрішніх резервів. Ці механізми засновані на послідовному використанні певних моделей управлінських рішень, що вибрані відповідно до специфіки господарської діяльності підприємства і масштабів його кризового розвитку. В системі антикризового фінансового управління підприємством цьому напрямку політики надається першорядна увага.

6. Вибір ефективних форм санації підприємства.

Якщо масштаби кризового фінансового стану підприємства не дозволяють вийти з нього за рахунок реалізації внутрішніх методів і фінансових резервів, підприємство вимушено вдається до зовнішньої допомоги, яка звичайно приймає форму його санації. Санація підприємства може проводитися як до, так і в процесі виробництва справи про банкрутство. В першому випадку підприємство саме може виступити ініціатором своєї санації і вибору її форм.

У процесі санації необхідно обґрунтувати вибір найефективніших її форм (включаючи форми, пов'язані з реорганізацією підприємства) з тим, щоб в можливо більш короткі терміни досягти фінансового оздоровлення і не припуститися оголошення банкрутства підприємства.

7. Забезпечення контролю за результатами розроблених заходів щодо виведення підприємства з фінансової кризи. Враховуючи важливість реалізації розроблених заходів для подальшої життєдіяльності підприємства такому контролю надається першорядна увага. Він покладається, як правило, безпосередньо на керівників підприємства [20].

Основна частина цих заходів контролюється в системі оперативного контролінгу організованого на підприємстві. Результати контролю періодично

обговорюються з метою внесення необхідних коректив, направлених на підвищення ефективності антикризових заходів.

Перехід до ринкових механізмів господарювання привів до появи нового для України механізму – механізму банкрутства.

З позицій фінансового менеджменту можливе настання банкрутства є кризовим станом підприємства, при якому воно нездатне здійснювати фінансове забезпечення поточної виробничої діяльності. Подолання такого стану, що діагностується як «загроза банкрутства», вимагає розробки спеціальних методів фінансового управління підприємством.

Ринкова економіка виробила широку систему фінансових методів попередньої діагностики і можливого захисту підприємства від банкрутства, який одержав назву «Системи антикризового фінансового управління».

Для реалізації цієї системи управління в країнах з розвинутою ринковою економікою готуються особливі фахівці-менеджери по антикризовому управлінню компанією. Суть цієї системи управління полягає в тому, що загроза банкрутства діагностується ще на ранніх стадіях її виникнення, що дозволяє своєчасно привести в дію спеціальні фінансові механізми захисту або обґрунтувати необхідність певних процедур реорганізацій. Якщо ці механізми і процедури через невчасне або недостатньо ефективне їх здійснення не привели до фінансового оздоровлення підприємства, воно стоїть перед необхідністю в добровільному або примусовому порядку припинити свою господарську діяльність і почати ліквідаційні процедури.

Основною метою антикризового фінансового управління є швидке відновлення платоспроможності і відновлення достатнього рівня фінансової стійкості підприємства для уникнення його банкрутства. З урахуванням цієї мети на підприємстві розробляється спеціальна політика антикризового фінансового управління при загрозі банкрутства.

Вона може бути сформульована як політика антикризового фінансового управління, яка є частиною загальної фінансової стратегії підприємства, що

полягає в розробці і використанні системи методів попередньої діагностики загрози банкрутства і механізмів фінансового оздоровлення підприємства, що забезпечують його захист від банкрутства.

Реалізація політики антикризового фінансового управління при загрозі банкрутства передбачає (рис. 1.6.).

Рисунок 1.6 – Зміст реалізації політики антикризового фінансового управління при загрозі банкрутства [21]

Основний зміст політики антикризового фінансового управління підприємством при загрозі банкрутства:

1. Періодичне дослідження фінансового стану підприємства з метою раннього виявлення ознак його кризового розвитку, що викликають загрозу банкрутства. В цих цілях в системі загального аналізу фінансового стану підприємства виділяється особлива група об'єктів нагляду, що формує можливе «кризове поле», що реалізовує загрозу банкрутства. В процесі дослідження показників «кризового поля» застосовуються як традиційні, так і спеціальні

методи аналізу Аналіз і контроль таких показників включається в систему моніторингу фінансової діяльності підприємства.

2. Визначення масштабів кризового стану підприємства. При виявленні істотних відхилень від нормального ходу фінансової діяльності, визначеного напрямами його фінансової стратегії і системою планових і нормативних фінансових показників, виявляються масштаби кризового стану підприємства, тобто його глибина з позицій загрози банкрутства. Така ідентифікація масштабів кризового стану підприємства дозволяє здійснювати відповідний селективний підхід до вибору системи механізмів захисту від можливого банкрутства.

3. Вивчення основних факторів, що зумовили (і обумовлюючих в майбутньому періоді) кризовий розвиток підприємства. Розробка політики антикризового фінансового управління визначає необхідність, попереднього угруповання таких факторів по основних визначальних ознаках; дослідження ступеня впливу окремих факторів на форми і масштаби кризового фінансового розвитку; прогнозування розвитку факторів, що роблять такий негативний вплив.

4. Формування цілей і вибір основних механізмів антикризового фінансового управління підприємством при загрозі банкрутства. Цілі і механізми антикризового фінансового управління повинні відповідати масштабам кризового стану підприємства і враховувати прогноз розвитку основних факторів, що визначають загрозу банкрутства. З урахуванням цих умов, фінансовий менеджмент на даному етапі може бути спрямований на реалізацію трьох принципових цілей:

а) забезпечення фінансового оздоровлення підприємства за рахунок реалізації внутрішніх резервів господарської діяльності;

б) забезпечення фінансового оздоровлення підприємства за рахунок зовнішньої допомоги і часткової його реорганізації;

в) припинення господарської діяльності і початок процедури банкрутства.

Відповідно цим цілям формуються і системи механізмів фінансового

управління підприємством при загрозі банкрутства, які складають зміст подальших напрямів політики.

5. Запровадження внутрішніх механізмів фінансової стабілізації підприємства. Внутрішні механізми фінансової стабілізації повинні забезпечити реалізацію термінових заходів по відновленню платоспроможності і відновленню фінансової стійкості підприємства за рахунок внутрішніх резервів. Ці механізми засновані на послідовному використанні певних моделей управлінських рішень, вибраних відповідно до специфіки господарської діяльності підприємства і масштабів кризових явищ в його розвитку. В системі антикризового фінансового управління цьому напрямку політики підприємства надається першорядна увага.

6. Вибір ефективних форм санації підприємства. Якщо масштаби кризового фінансового стану підприємства не дозволяють вийти з нього за рахунок реалізації внутрішніх резервів, підприємство вимушено вдається до зовнішньої допомоги, яка звичайно приймає форму його санації. Санація підприємства може проводитися як до, так і в процесі виробництва справи про банкрутство. В першому випадку підприємство може саме виступити ініціатором своєї санації і вибору її форм. В процесі санації необхідно обґрунтувати вибір найефективніших її форм (включаючи форми, пов'язані з реорганізацією підприємства) з тим, щоб в можливо більш короткі терміни досягти фінансового оздоровлення і не припуститися оголошення банкрутства підприємства.

7. Фінансове забезпечення ліквідаційних процедур при банкрутстві підприємства. В більшості випадків таке забезпечення носить вимушений характер і регулюється законодавством. Здійснення ліквідаційних процедур послідує за прийняттям рішення господарського суду про визнання підприємства банкрутом (випадки самоліквідації, не пов'язані з банкрутством підприємства, в політиці антикризового фінансового управління не розглядаються). Фінансове забезпечення ліквідаційних процедур пов'язано з розробкою відповідного бюджету, підготовкою активів до реалізації,

забезпеченням вимог кредиторів за рахунок реалізованого майна. Ці функції фінансового менеджменту покладаються звичайно на ліквідаційну комісію.

Діагностика банкрутства є змістом перших трьох напрямів політики антикризового фінансового управління, в процесі якої послідовно вирішуються наступні питання:

- 1) досліджується фінансовий стан підприємства з метою раннього виявлення ознак його кризового розвитку;
- 2) визначаються масштаби кризового стану підприємства;
- 3) вивчаються основні фактори, що обумовлюють кризовий розвиток підприємства [22].

Дослідження фінансового стану підприємства з метою раннього виявлення ознак його кризового розвитку, що викликають загрозу банкрутства, є складовою частиною загального фінансового аналізу. Разом з тим, цей блок фінансового аналізу має певні особливості як по об'єктах, так і по методах його проведення.

Об'єктами нагляду можливого «кризового поля», що реалізує загрозу банкрутства, є впершу чергу показники поточного і перспективного потоку платежів і показники формування чистого грошового потоку по виробничій, інвестиційній і фінансовій діяльності підприємства.

Рівень поточної загрози банкрутства діагностується за допомогою коефіцієнта абсолютної платоспроможності («кислотного тесту»). Він дозволяє визначити якою мірою в рамках обумовленого законодавством місячного терміну можуть бути задоволені за рахунок наявних високоліквідних активів всі невідкладні зобов'язання підприємства. Якщо значення цього коефіцієнта менше одиниці, то поточний стан забезпечення платежів слід розглядати як неблагополучний.

Рівень майбутньої загрози банкрутства діагностується за допомогою двох показників: коефіцієнта поточної платоспроможності і коефіцієнта автономії. Ці показники розглядаються в динаміці за низку періодів. Стійка тенденція до зниження рівнів цих коефіцієнтів свідчить про «відкладену загрозу

банкрутства», яка може виявитися в майбутньому періоді. Абсолютні значення цих коефіцієнтів можуть показати як швидко «відкладена загроза банкрутства» буде реалізована (чим нижче абсолютне значення цих коефіцієнтів, тим невідворотніша загроза банкрутства підприємства). В літературі часто вказується, що оптимальне значення коефіцієнта поточної платоспроможності складає 0,7, а коефіцієнта автономії – 0,5, проте галузеві особливості і розміри підприємств вносять істотні корективи в ці усереднені нормативи.

Здібність до нейтралізації загрози банкрутства за рахунок внутрішнього потенціалу підприємства діагностується за допомогою двох показників: коефіцієнта рентабельності капіталу і коефіцієнта оборотності активів. Перший з цих показників дає уявлення про те, якою мірою капітал підприємства здатний генерувати прибуток, тобто формувати додаткові грошові потоки для задоволення зростаючих платіжних зобов'язань. Другий з них показує ступінь швидкості формування цих додаткових грошових потоків, тобто виступає як мультиплікатор формування прибутку підприємства.

Методи інтегральної оцінки загрози банкрутства засновані на комплексному розгляді вищевикладених показників, які при необхідності можуть бути доповнені іншими: модель Альтмана, Таффлера, Лису.

Масштаби кризового стану підприємства визначаються на основі проведеної диференційованої або інтегральної оцінки загрози банкрутства з метою вибору відповідного фінансового механізму захисту від неї.

Практика фінансового менеджменту використовує при оцінці масштабів кризового стану підприємства три принципові характеристики: легка криза; важка криза; катастрофа [23].

В табл. 1.1 приведені критерії формування таких характеристик, а також найбільш адекватний до них спосіб реагування (включення захисних фінансових механізмів).

Таким чином, ідентифікація масштабів кризового стану підприємства дозволяє визначити принципове направлення форм і методів його фінансового оздоровлення, що використовуються.

Таблиця 1.1 – Масштаби кризового стану підприємства і можливі шляхи виходу з нього

Імовірність банкрутства за наслідками оцінки	Масштаб кризового стану підприємства	Спосіб реагування
Можлива	Легка криза	Нормалізація поточної фінансової діяльності
Висока	Важка криза	Повне використання внутрішніх механізмів фінансової стабілізації
Дуже висока	Катастрофа	Пошук ефективних форм санації (при невдачі – ліквідація)

Вивчення основних факторів, що обумовлюють кризовий розвиток підприємства, є завершальним етапом діагностики банкрутства. Оскільки фактори, що обумовлюють кризовий розвиток підприємства, є одночасно формою реалізації окремих видів фінансових ризиків, вони також підрозділяються в процесі вивчення на дві основні групи:

а) не залежні від діяльності підприємства (зовнішні або екзогенні фактори);

б) залежні від діяльності підприємства (внутрішні або ендогенні фактори).

Зовнішні фактори кризового розвитку у свою чергу підрозділяються при аналізі на три підгрупи:

- соціально-економічні фактори загального розвитку країни.
- ринкові фактори.
- інші зовнішні фактори.

Внутрішні фактори кризового розвитку також підрозділяються при аналізі на три підгрупи залежно від особливостей формування грошових потоків: фактори, пов'язані з виробничою діяльністю; фактори, пов'язані з інвестиційною діяльністю; фактори, пов'язані з фінансовою діяльністю.

1.3 Методичні підходи діагностики економічної захищеності підприємства як індикатора його життєздатності

Діагностика не є чимось новим в економіці вітчизняних підприємств. Від визначення й оцінки стану функціонування суб'єктів економічного процесу залежить розробка комплексу профілактичних заходів, рекомендацій і процедур, спрямованих на поліпшення цього стану або попередження несприятливих для його функціонування ситуацій і подій у невизначеному ринковому середовищі. Тобто економічна діагностика повинна виступати як обґрунтована та достовірна процедура, від якої залежить подальша діяльність суб'єкта господарювання. Будь-який неправильно зроблений діагностичний висновок може звести нанівець усі зусилля підприємства, спрямовані на досягнення стабільності чи кращих перспектив розвитку.

Діагностику можна розглядати як необхідний етап дослідження проблем, що мають місце в процесі життєдіяльності суб'єктів господарювання, який відбувається після виявлення проблеми в результаті контролю.

Варто зазначити, що діагностика є важливим інструментом управління економічною захищеністю підприємства. У джерелі [24] зазначається, що діагностика економічної захищеності підприємства – це процес виявлення та якісного і кількісного оцінювання величини протистояння впливу негативних явищ на фінансово-економічні результати підприємницької діяльності внаслідок розроблених систем контролю. Вони ґрунтуються на системно-комплексному та структурно-функціональному методах розпізнавання відповідності критеріям економічного захисту підприємства або відхиленням профільних показників-індикаторів від дозволеного діапазону нормативних значень у комплексній системі диференційованих складових інтегрованого економічного захисту.

Процес діагностики життєздатності підприємства і усунення проблеми схематично відображено на рис. 1.7.

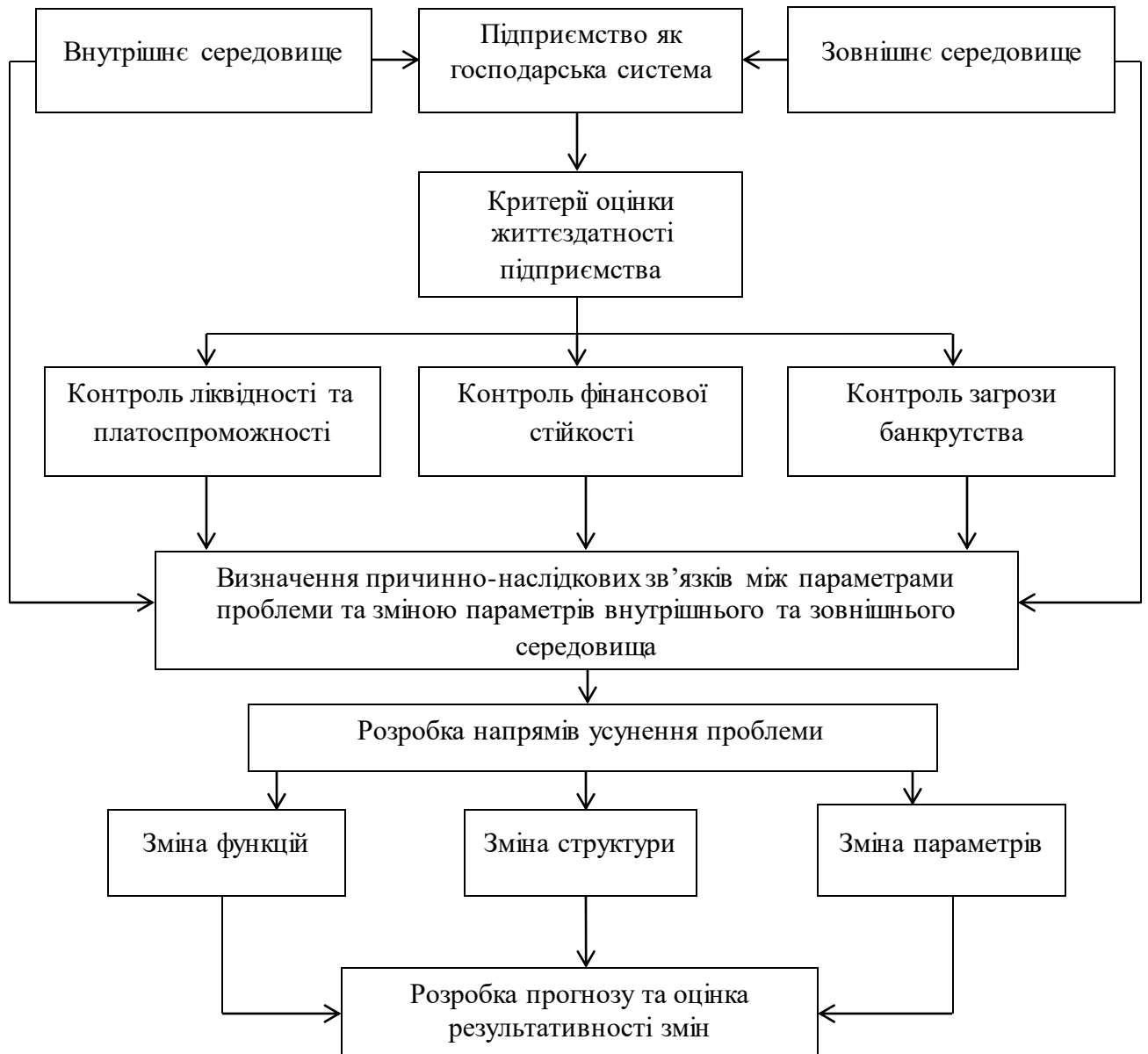

Рисунок 1.7 – Структурна схема діагностики та усунення проблеми [6]

Процес діагностики економічної захищеності повинен сприяти адекватному і вчасному контролю за правомірною і продуктивною діяльністю підприємства щодо подальшого його функціонування і можливості стабілізації ситуації з виходом на надійніший рівень безпеки, не дозволяючи пропустити навіть незначні моменти погіршення економічної ситуації. Розробка і впровадження ефективного апарату системної діагностики реального стану економічної захищеності господарюючого суб'єкта, дозволить через кількісний вимір її рівня з більшою точністю оцінити можливість протистояти наслідкам

впливу дестабілізуючих чинників внутрішнього і зовнішнього середовищ на фінансово-економічну діяльність підприємства.

В економічній літературі визначено низку способів кількісної оцінки рівня економічної безпеки підприємства (рис. 1.8).

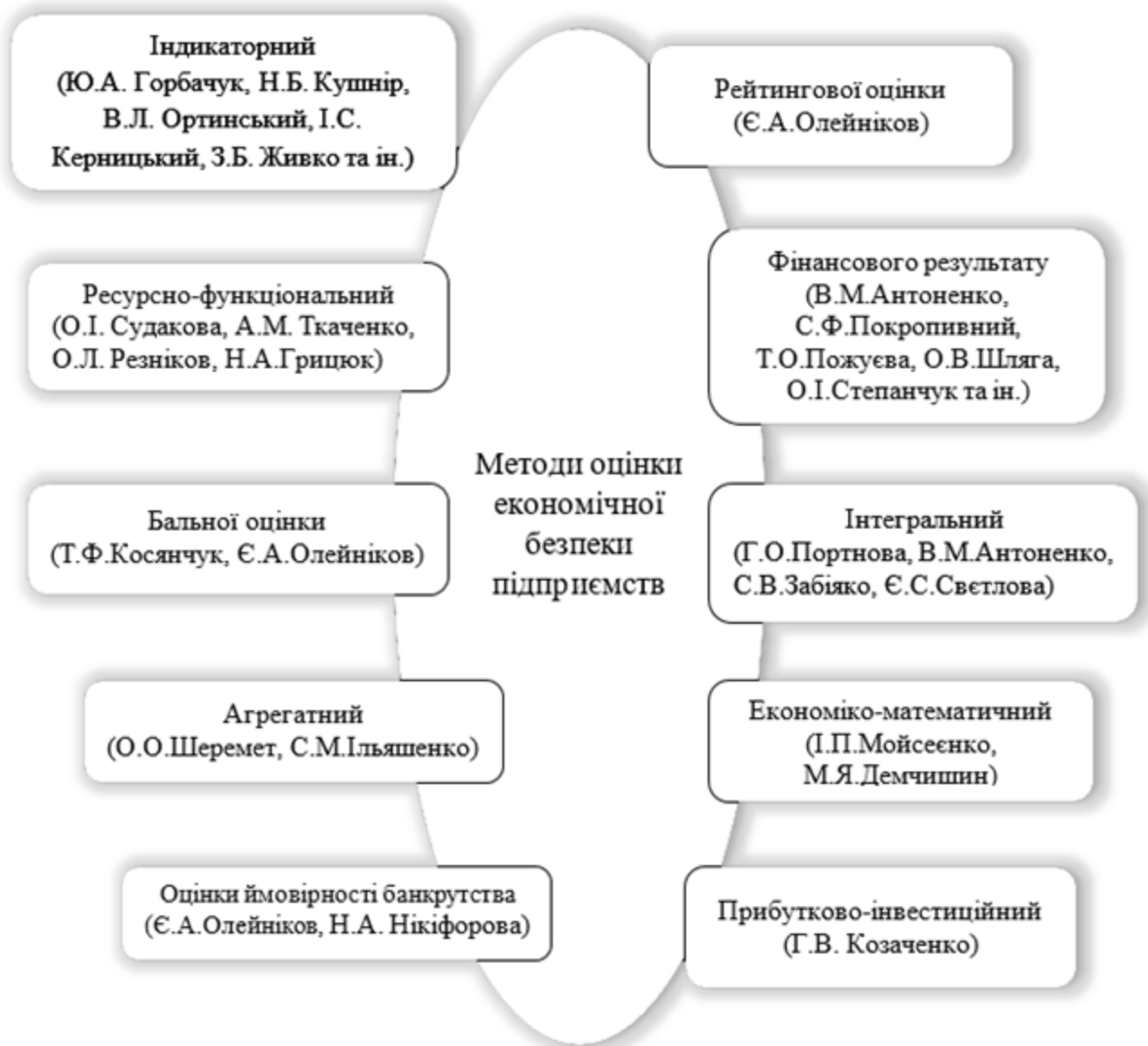

Рисунок 1.8 – Методи оцінки рівня економічної безпеки підприємства [6]

Індикаторний підхід, передбачає порівняння фактичних значень показників безпеки з граничними значеннями індикаторів. Під граничними значеннями індикаторів розуміють їх граничні величини, недотримання яких призводить до виникнення загроз в сфері економічної безпеки. При такому

підході найвищий рівень захищеності підприємства досягається за умови, якщо вся сукупність індикаторів знаходиться в межах граничних значень, а граничне значення кожного з індикаторів досягається не на шкоду іншим [25].

В разі некваліфікованого визначення індикаторів рівень економічної захищеності не буде відповідати дійсності, що спричиняє прийняття помилкових управлінських рішень.

Цей підхід пропонують застосовувати більшість вчених. Згідно з таким підходом індикаторами рівня безпеки суб'єктів господарювання можуть виступати нормовані значення показників, розраховані на базі нормативних (граничних) значень вихідних показників [25, 26].

У частині аналізу досліджуваної проблеми добре зарекомендували себе процедури «скорингу», які передбачають порівняння досліджуваних показників з базовими. В умовах української дійсності найбільш часто реалізується порівняння з показниками за минулі періоди. Порівняння ж з показниками конкурентів, середньогалузевими або середньоринковими показниками ускладнене тим, що ринок непрозорий, інформація дістається важко, а в силу недостатньої розвиненості інститутів статистики і значного тіньового сектора, достовірність галузевих і ринкових показників найчастіше невелика.

Таким чином, у якості індикаторів рівня економічної безпеки підприємства можуть виступати нормовані значення показників, розраховані на базі нормальних (граничних) значень вихідних показників. Наприклад, якщо критичне значення коефіцієнта абсолютної ліквідності дорівнює 0,2, а нормальне 0,5, то значення індикатора відповідно будуть рівні $x_{кр} = 0,2/0,5 = 0,4$ і $x_n = 1$.

Стосовно до специфіки досліджуваного підприємства та у відповідності з фактичними і нормативними значеннями його техніко-економічних показників та величиною їх відхилення від бар'єрних значень індикаторів економічної безпеки стан підприємства можна характеризувати як:

– нормальний, коли індикатори економічної безпеки знаходяться в межах граничних значень, а ступінь використання наявного потенціалу близька

до технічно обґрунтованих нормативів завантаження обладнання і площ;

- передкризовий, коли переступаєш бар'єрне значення хоча б одного з індикаторів економічної безпеки, а інші наблизилися до своїх бар'єрних значень і при цьому не були втрачені технічні і технологічні можливості поліпшення умов і результатів виробництва шляхом прийняття до погроз заходів попереджувального характеру;

- кризовий, коли переступаєш бар'єрні значення більшості основних індикаторів економічної безпеки і з'являються ознаки незворотності спаду виробництва і часткової втрати потенціалу внаслідок вичерпання технічного ресурсу устаткування і площ, скорочення персоналу;

- критичний, коли порушуються всі (або майже всі бар'єри), що відокремлюють нормальний і кризовий стану розвитку виробництва, а часткова втрата потенціалу стає неминучою і невідвратною [27].

Представники ресурсно-функціонального підходу [28; 29; 30] пропонують визначати рівень економічної безпеки на основі оцінки ступеня використання ресурсів суб'єктів господарювання за кожною функціональною складовою, а потім визначити інтегральний показник експертним шляхом. При цьому функціональну структуру фінансової діяльності й, відповідно, економічної безпеки підприємства визначають такі складові: бюджетна; грошово-кредитна; валютна; банківська; інвестиційна; фондова; страхова.

Рівень фінансово-економічної безпеки (ФЕБ) тут розраховується за формулою:

$$\text{ФЕБ} = \sum k_i \times d_i, \quad (1.1)$$

де k_i – значення часткових функціональних критеріїв економічної безпеки суб'єктів господарювання;

d_i – питома вага значущості функціональних складових економічної безпеки суб'єктів господарювання;

n – кількість функціональних складових економічної безпеки.

Вважаємо за потрібне зазначити, що застосування лише ресурсно-функціонального підходу до оцінювання економічної безпеки підприємства в сучасних умовах є необґрунтованим, оскільки власне безпека трактується як спроможність підприємства протистояти загрозам та забезпечувати його розвиток у майбутніх періодах. Недоліком даного підходу також є складність визначення індикаторів та їх граничних значень за усіма функціональними складовими.

Одним з методів оцінки стану економічної безпеки може бути бальна оцінка. Вона спрощує проведення економічної діагностики, дозволяє здійснювати постійний моніторинг тих індикаторів, які визначають стан економічної безпеки. Проведення бальної оцінки передбачає розроблення шкали по кожній складовій з визначенням можливих знижок балів за певних обставин. Така оцінка дозволяє зробити графічне зображення стану економічної безпеки підприємства за допомогою багатокутника, який будується шляхом відкладання отриманих балів по кожній складовій на променях, які виходять з єдиної точки. Одночасно на цих променях можна відмітити максимальну кількість балів, відхилення від яких буде свідчити про загрози економічній безпеці підприємства за окремими складовими. Аналіз цих відхилень, виявлення їх причин може бути основою для формування відповідних стратегій та програм щодо забезпечення стабільності функціонування підприємства [31; 32].

В основі визначення класу (рівня) безпеки лежать граничні значення показників та їхній рейтинг. Для аналізу вищевказані вчені пропонують використовувати такі показники: коефіцієнт автономії; коефіцієнт оборотності запасів; коефіцієнт рентабельності активів за чистим прибутком; коефіцієнт фінансового ризику; коефіцієнт абсолютної ліквідності. Якщо показник має значення вище нормального, то йому присвоюють I клас, нижче нормального, але вище критичного – II клас, нижче критичного – III клас. При цьому автори пропонують встановити такий рейтинг відібраних показників для оцінки економічної безпеки підприємства: коефіцієнт автономії – 30%; коефіцієнт

оборотності запасів – 15; коефіцієнт рентабельності активів за чистим прибутком – 25; коефіцієнт фінансового ризику – 20; коефіцієнт абсолютної ліквідності – 10% (за всіма показниками – 100%).

Загальна оцінка безпеки дається у балах, які являють собою суму добутків рейтингу кожного показника на клас:

$$B = \sum P_{ei} \times K_{li}, \quad (1.2)$$

де B – сума балів;

P_{ei} – рейтинг i -го показника;

K_{li} – клас i -го показника;

Суть агрегатного підходу полягає в обчисленні оціночних агрегатів, що розраховуються на підставі фінансової звітності. Найпоширенішим прикладом використання агрегатного підходу під час оцінки економічної безпеки є побудова балансових моделей відповідності величини запасів джерелам їх формування. Оцінка здійснюється на основі аналізу фінансової стійкості підприємства, ступінь якої визначається виходячи з достатності оборотних коштів (власних або позикових) для здійснення виробничо-збутової діяльності [33].

Оціночними показниками тут є:

1) E_c – надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних коштів, необхідних для формування запасів і покриття витрат, пов'язаних з господарською діяльністю підприємства;

2) E_t – надлишок або нестача власних оборотних коштів, а також середньострокових і довгострокових кредитів і позик;

3) E_n – надлишок або нестача загальної величини оборотних коштів.

Ці показники відповідають показникам забезпеченості запасів і витрат джерелами їх формування. Вони розраховуються за такими формулами:

$$E_c = E_c - Z \quad (1.3)$$

$$E_T = (E_C + K_T) - Z \quad (1.4)$$

$$E_H = (E_C + K_T + K_t) - Z, \quad (1.5)$$

де Z - сума запасів і витрат;

E_C - сума власних оборотних коштів підприємства;

K_T - середньострокові і довгострокові кредити і позики;

K_t - короткострокові кредити і позики.

В залежності від значень оціночних показників виділяють п'ять областей фінансової стійкості (областей ризику), які ототожнюють з рівнями фінансової безпеки:

1) абсолютна фінансова стійкість і абсолютна безпека, коли для функціонування підприємству достатньо власних оборотних коштів ($E_C \geq 0$, $E_T \geq 0$, $E_H \geq 0$).

2) область нормальної фінансової стійкості і нормальний рівень безпеки, коли підприємство практично обходиться власними джерелами формування запасів і покриття витрат ($E_C \approx 0$, $E_T \approx 0$, $E_H \approx 0$).

3) область нестійкого фінансового стану та нестабільного рівня безпеки, коли підприємству недостатньо власних оборотних коштів, і воно використовує середньострокові і довгострокові позики і кредити ($E_C < 0$, $E_T \geq 0$, $E_H \geq 0$).

4) область критичного фінансового стану та критичного рівня безпеки, коли підприємство для фінансування своєї діяльності використовує короткострокові позики і кредити (крім середньострокових і довгострокових) ($E_C < 0$, $E_T < 0$, $E_H \geq 0$).

5) область кризового фінансового стану та кризового рівня безпеки, коли підприємство не в змозі забезпечити фінансування своєї діяльності ні власними, ні позиковими коштами, тобто знаходиться на межі банкрутства ($E_C < 0$, $E_T < 0$, $E_H < 0$).

Це підхід дуже вузький до оцінки рівня фінансової безпеки підприємства, адже крім оборотних коштів у фінансовій діяльності підприємства задіяні власний основний капітал, прибуток, інвестиції, цінні папери та ін.

Наступний підхід до оцінки економічної безпеки підприємства заснований на оцінці ймовірності його банкрутства. Розроблено безліч моделей прогнозування банкрутства підприємства, які умовно можна поділити на дві групи: кількісні (модель Бівера, Таффлера та Лісу, модель Альтмана, універсальна дискримінаційна модель, модель R) та якісні (модель Аргенті).

Більшість з цих моделей є результатом розробок вчених в умовах стабільної ринкової економіки й при наявності тривалої масової статистики (Англія, Німеччина, США та ін.), де поняття банкрутства є історично сформованим. Ці моделі не можуть бути прийнятними для вітчизняних підприємств, з-за різних темпів інфляції, фаз виробничого циклу, розходження у фондо-, енерго- і трудомісткості виробництва, продуктивності праці, недостатньої розвиненості українського фондового ринку, різного «податкового клімату», що вимагає уточнення набору та критеріальних значень показників, їх адаптації до сучасних умов розвитку української економіки, оскільки їх величина суттєво впливає на результати розрахунків і правильність висновків.

Варто зазначити, що вітчизняні вчені такі як О.О. Терещенко, А.В. Матвійчук, В.А. Даниленко, В.П. Ключан, В.В.Ключан, Н.І. Костаневич та ін. розробили також пропозиції щодо прогнозування банкрутства неплатоспроможних підприємств [34; 35].

Проте розроблені моделі прогнозування ймовірності банкрутства не отримали загального визнання, а тому їх проблематично використовувати для оцінки рівня захищеності підприємств.

В.М. Антоненко і Г.О. Портнова [31] з метою оперативного визначення рівня фінансової безпеки підприємства пропонують використовувати підхід, який ґрунтується на рейтинговій експрес-оцінці.

Підсумкова рейтингова оцінка, як вважають автори, враховує всі найважливіші параметри (показники) фінансово-господарської діяльності, що якнайповніше характеризують фінансову безпеку підприємства:

1. Коефіцієнт забезпеченості власними коштами ($K_{o.вк}$)

2. Коефіцієнт покриття (поточної ліквідності) ($K_{п.л.}$)
3. Інтенсивність обороту авансованого капіталу (K_1):
- 4.

$$K_1 = \frac{\text{Чистий дохід}}{\text{Активи}} \cdot \frac{360}{T}$$

5. Ефективність управління підприємством ($K_{ЕУП}$):

$$K_{ЕУП} = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Виручка від реалізації}};$$

6. Рентабельність власного капіталу ($R_{вк}$):

$$R_{вк} = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Власний капітал}}.$$

Рейтингову експрес-оцінку фінансової безпеки підприємства автори пропонують розраховувати за формулою:

$$R = 2K_{о.вк.} + 0,1K_{п.л.} + 0,08K_1 + 0,45K_{ЕУП} + R_{вк} \quad (1.6)$$

Нормативне значення рейтингової оцінки – 1.

До недоліків такого підходу, на нашу думку, слід віднести не обґрунтований набір показників.

Зі стратегічного погляду для оцінки рівня безпеки підприємств згадані вище вчені В.М. Антоненко і Т.О. Пожухова пропонують застосовувати показник фінансового результату, якого досягає підприємство. На їх думку, використання прибутку у якості критерію фінансової безпеки підприємства має такі переваги: по-перше, прибуток є інтегрованим критерієм ефективності його діяльності; по-друге, виступає предметом фінансових інтересів; по-третє, він є основним джерелом для його стратегічного розвитку.

Науковці стверджують, що фінансова безпека ідентифікується показниками прибутковості, а прибутковість діяльності підприємства є визначальним фактором фінансової безпеки.

Значущість фінансового результату посилюється ще тим, що він є достатньо дослідженим в науковій літературі, необхідно тільки визнати його таким, що має найбільший потенціал впливу на рівень фінансової безпеки, а тому основним критерієм оцінки рівня забезпечення фінансової безпеки підприємства, на їх думку, слід вважати чистий прибуток.

Рівень економічної безпеки О.В. Шляга, О.І. Степанчук [36] пропонують визначати шляхом зіставлення економічних результатів діяльності підприємства з їх еталонним рівнем, який може бути досягнутий при відсутності всіх загроз. Проте автори не вказують, як розрахувати цей показник.

У наукових працях пропонується методика оцінки рівня економічної безпеки підприємства за допомогою інтегрального показника, а саме:

- метод комплексної оцінки загроз (інтегральна оцінка ризику) [37];
- оцінка ефективності захисних заходів [38];
- комплексна оцінка економічного потенціалу підприємства (багатовекторна ресурсно-функціональна модель [39];
- оцінка конкурентного статусу фірми.

Економічною наукою розроблено методику оцінки рівня економічної безпеки підприємства, де його пропонується встановлювати на підставі визначення сукупного показника через зважування та підсумок окремих функціональних показників, які обчислюються з допомогою порівняння можливої величини шкоди підприємству та ефективності заходів щодо запобігання цій шкоді [40].

Економіко-математичний підхід для оцінювання рівня економічної безпеки суб'єктів господарювання передбачає використання такої функціональної залежності [41; 42]:

$$P_{\text{ФЕБ}} = a_1 \times f(x_1) + a_2 \times f(x_2) + \dots + a_i \times f(x_n), \quad (1.7)$$

де x_1, x_2, \dots, x_n – показники діяльності суб'єктів господарювання;
 $f(x_1), f(x_2), \dots, f(x_n)$ – локальні функції залежності рівня економічної безпеки від відповідних показників діяльності суб'єктів господарювання;
 a_1, a_2, \dots, a_i – коефіцієнти, що відображають значущість кожного показника для забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання.

Доцільність застосування такого підходу зумовлена його здатністю виявити основні прямі (зворотні) та лінійні (нелінійні) взаємозв'язки між різними факторами, які визначають напрями і можливості зміцнення економічної безпеки підприємств. До того ж на основі економіко-математичного підходу можуть бути сформовані різні сценарії розвитку підприємства за умови зміни того чи іншого фактора, що є важливим при обґрунтуванні вибору фінансово-економічної стратегії розвитку підприємства.

Недоліком цього підходу є складність розрахунків та неврахування специфіки функціонування підприємства. Взагалі, характерним недоліком більшості методичних підходів, які передбачають застосування моделювання процесів економічної безпеки підприємства, є те, що прогнозування зазначених процесів здійснюється на основі ретроспективного аналізу та лінійної проекції рядів динаміки окремих факторів.

Прибутково-інвестиційний підхід, запропонований Г.В. Козаченком, В. П. Пономарьовим та О.М. Ляшенком [43], полягає у тому, що для оцінки рівня економічної безпеки підприємства потрібно порівняти обсяг інвестицій підприємства, які проведені переважно за рахунок реінвестованого прибутку, з обсягом інвестиційних коштів, необхідних для забезпечення економічної безпеки підприємства. При цьому її рівень визначається за формулою:

$$P_{ЕБП} = BI^t / I_{ЕБ}, \quad (1.8)$$

де BI^t – бруто-інвестиції підприємства в t -ому році;

I_{EB} – інвестиції в t -ому році, необхідні для забезпечення економічної безпеки підприємства.

Недоліком цього методу є те, що за рахунок визначення величини та динаміки інвестицій не можна повною мірою охарактеризувати рівень економічної безпеки.

Висновки до розділу 1

Під управлінням життєздатністю підприємства пропонується розуміти систематичну, цілеспрямовану, планомірну діяльність з посилення життєздатності підприємства за допомогою сукупності впливів на основі розробки і реалізації різних управлінських функцій, технологій та методів, спрямованих на підтримання, поліпшення або перехід до нового стану його функціонування.

Для фінансової стабілізації підприємства, з метою підтримання його життєздатності, доцільно застосовувати політику антикризового фінансового управління є частиною загальної фінансової стратегії підприємства. Основною метою антикризового фінансового управління є швидке відновлення платоспроможності і відновлення достатнього рівня фінансової стійкості підприємства для уникнення його банкрутства.

Також встановлено, діагностика економічної захищеності підприємства – це процес виявлення та якісного і кількісного оцінювання величини протистояння впливу негативних явищ на фінансово-економічні результати підприємницької діяльності внаслідок розроблених систем контролю. Вони ґрунтуються на системно-комплексному та структурно-функціональному методах розпізнавання відповідності критеріям економічного захисту підприємства або відхиленням профільних показників-індикаторів від дозволеного діапазону нормативних значень у комплексній системі диференційованих складових інтегрованого економічного захисту.

2 АНАЛІЗ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЖИТТЄЗДАТНІСТЮ ПП «ОЛІЯР» ШЛЯХОМ ФОРМУВАННЯ АНТИКРИЗОВИХ ЗАХОДІВ

2.1 Організаційно-економічна характеристика ПП «Оліяр»

ПП «Оліяр» – один з найбільших виробників рослинної олії в Україні. Станом на сьогодні підприємство нарощує власні потужності з зберігання та переробки зернових культур олійного походження.

ПП «Оліяр» – потужна українська компанія, яка створює якісний продукт і успішно конкурує з іншими гравцями в рослинній олії ринку. Міжнародні сертифікати та досвід у веденні бізнесу в різних країнах гарантує її клієнтам високу якість продукції та взаємовигідну співпрацю.

Компанія розпочала свою діяльність у 2003 році. Основним напрямком діяльності Компанії є виробництво рафінованої та нерафінованої соняшникової олії, нерафінованої соєвої і ріпакової олій, а також фасованої соняшникової олії. Підприємство відоме на території України як виробник соняшникової олії під брендами: «Майола», «Оліяр», «Родинна» та «Соняшна».

24 лютого 2022 року Російська Федерація розпочала повномасштабне військове вторгнення в Україну. Широкі проблеми безпеки стали викликом для подальшого стабільного розвитку економічного та фінансового сегментів в Україні, а операційне середовище відтоді залишається ризикованим і має високий рівень невизначеності.

Слід зауважити, що загалом експорт олії з України в травні 2022 року значно збільшився, склавши 186 тисяч тон. Цей показник став максимальним місячним з початку війни і свідчить про адаптацію учасників ринку до поточних реалій та поступове налагодження ланцюжків поставок продукції через функціонуючі сухопутні переходи та порти.

У травні 2022 року спостерігалось збільшення країн-імпортерів української олії. Так, продукцію було відвантажено у понад 60 країн світу, а це було неможливо зробити після повномасштабної війни в Україні. Поточні

темпи експорту продукту за межі Європи поки що низькі порівняно з довоєнними, і основними імпортерами української олії залишаються країни ЄС (75% — частка у травні від загального обсягу відвантажень української олії). У свою чергу, на українську соняшникову олію у загальному обсязі імпорту країнами ЄС у вказаному місяці припало 82% (близько 75% у квітні).

У розрізі країн лідером серед покупців української олії у травні 2022 р. стала Польща, на яку припало 20% загального експорту цієї продукції з України. Відвантаження у віддалені країни світу (25% від українського експорту у травні) обмежене логістикою, збільшенням терміну доставки та її вартістю. Серед основних імпортерів після країн ЄС слід виділити Туреччину, куди в травні відвантажено близько 12 тисяч тонн. Блокування морських портів суттєво скоротив експортні відвантаження, тому виробники соняшnikової олії зменшили обсяги переробки насіння соняшника. Тепер вони орієнтуються на внутрішній попит та поточні експортні відвантаження.

Також слід відмітити, що урожайність соняшnikового насіння відповідно до подій, що відбуваються, може значно знизитися, що певною долею ймовірності спричинить суттєвий ріст цін як на сировину, так і на готову продукцію, що виробляє компанія. З початку вторгнення припинили свою діяльність порти та термінали чорноморського басейну, тому компанія здійснює поставки лише за безпечними маршрутами та враховує це при укладанні нових договорів. Жоден із об'єктів інфраструктури компанії не зазнав істотної шкоди. Сировина, готова продукція та товари, що належать компанії, знаходяться в безпечному стані та належним чином зберігаються. Керівництво продовжить стежити за потенційним впливом цих подій і вживатиме всіх можливих заходів для пом'якшення будь-яких негативних наслідків.

Отже, в сучасних економічних реаліях ПП «Оліяр» функціонує в нестабільному середовищі, наразі неможливо достовірно оцінити ефект впливу поточної економічної та політичної ситуації на ліквідність і дохід компанії, стабільність і структуру його операцій із споживачами і постачальниками. В результаті виникає істотна невизначеність, пов'язана з непередбачуваним впливом військових дій на території України, що тривають, на припущення, що

лежать в основі оцінок керівництва компанії.

Далі проаналізуємо основні фінансово-економічні показники діяльності підприємства, зокрема показники прибутку та ліквідності на основі фінансової звітності [Додаток А, Б, В, Г].

Основним джерелом формування стійких конкурентних переваг підприємства на ринку є його прибуток. Зростання прибутку складає фінансову базу для самофінансування, розширеного відтворення, розвитку, вирішення фінансово-економічних проблем, задоволення соціальних та матеріальних потреб трудових колективів. За рахунок прибутку забезпечується виконання частини зобов'язань підприємства перед бюджетом, банками й іншими підприємствами та організаціями. Показники прибутку є визначальними при оцінці виробничої і фінансової дисципліни підприємства. Питання забезпечення прибутковості суб'єктів господарювання в Україні сьогодні стоїть дуже гостро.

Фінансові результати діяльності ПП «Оліяр» представлені на рис. 2.1.

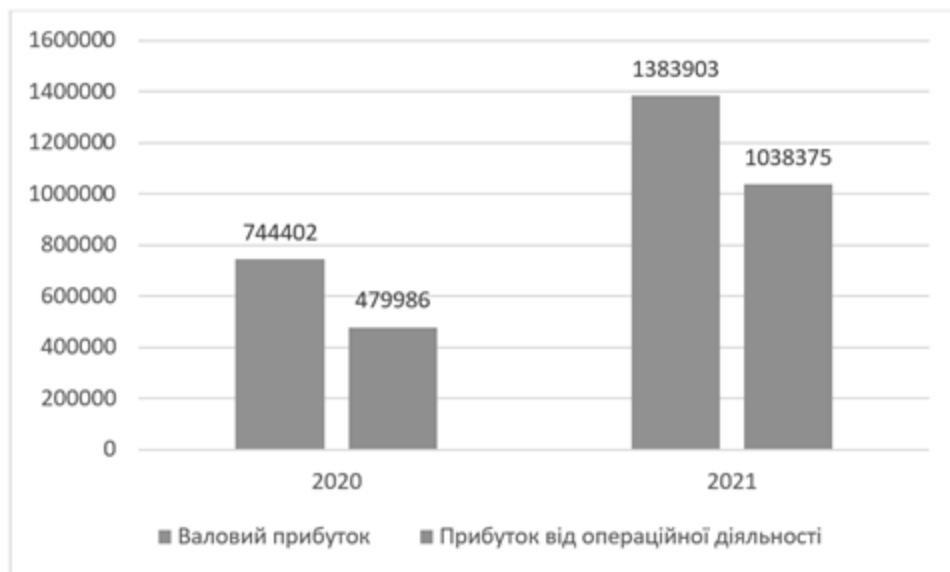

Рисунок 2.1 – Фінансові показники ПП «Оліяр», тис.грн.

За результатами 2021 року підприємство отримало чистий фінансовий результат у вигляді прибутку в сумі 255 829 тис. грн, що становить 161,4% до факту 2020 року.

На збільшення валового прибутку від основної діяльності в 2021 році у

порівнянні з валовим прибутком у 2020 році на 639 501 тис. грн. вплинуло збільшення обсягів реалізації продукції та зменшення собівартості.

Рентабельність підприємства виступає основним критерієм ефективності роботи підприємства, яка відображає рівень віддачі активів і ступінь використання капіталу у процесі діяльності.

Економічною сутністю рентабельності підприємства є те, що цей показник відображає частку прибутку, що отримується на одну одиницю витрачених ресурсів, і визначається відношенням прибутку до витрачених ресурсів. Результати оцінки показників рентабельності підприємства представлені на рис. 2.1.

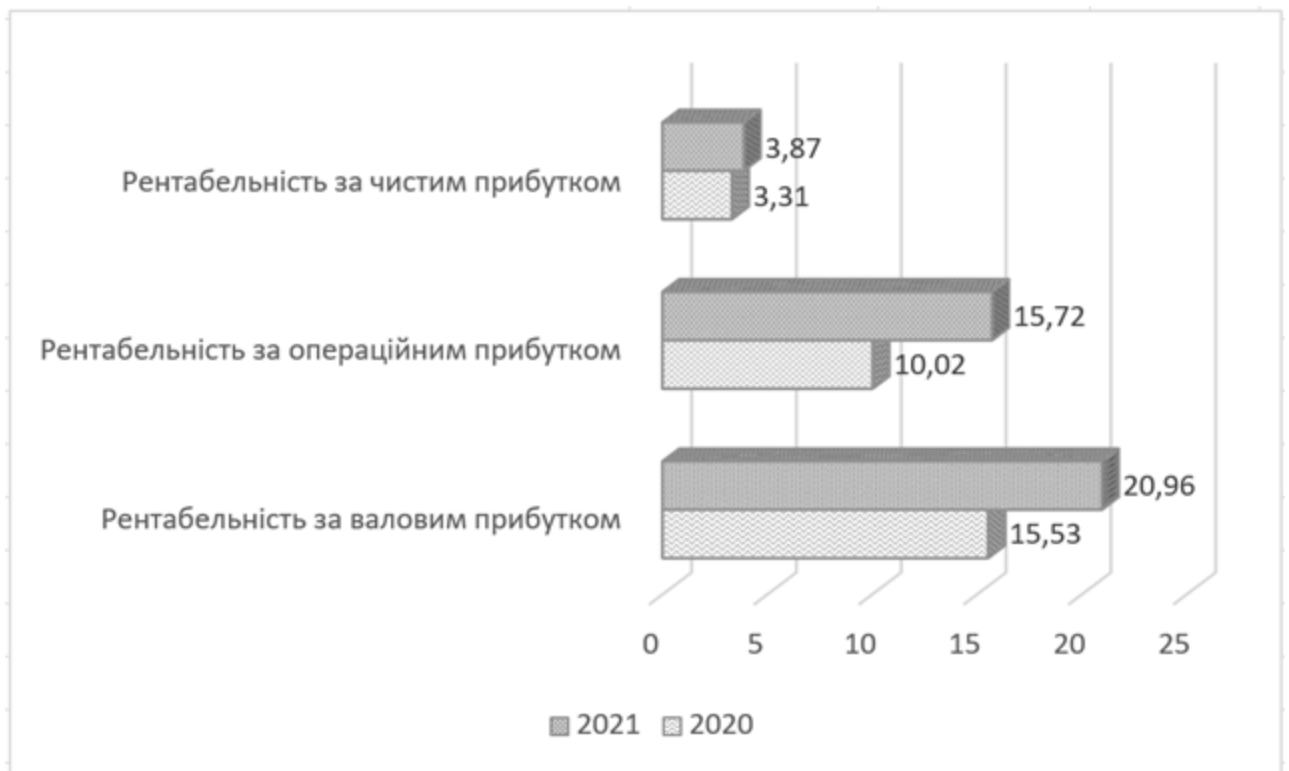

Рисунок 2.2 – Рентабельність підприємства ПП «Оліяр», %

Ліквідність це спроможність підприємства погашати свої поточні зобов'язання вчасно і в повному обсязі. Всі активи підприємства мають різну ліквідність — здатність швидко перетворюватися на грошові засоби. Для підтримки ліквідності на належному рівні підприємство повинно мати достатній обсяг грошових коштів та інших ліквідних активів.

Основними джерелами надходження коштів у 2021 році є доходи від

основної діяльності. В 2021 році на рахунки надійшло 6 784 748 тис. грн. грошових коштів, отриманих від реалізації товарів та послуг.

За даними фінансової звітності товариства, основними джерелами забезпечення ліквідності станом на 31.12.2021 року є:

- грошові кошти та їх еквіваленти — в розмірі 74 685 тис. грн.
- торгова та інша дебіторська заборгованість — 1 027 099 тис. грн.
- запаси - 3 161 880 тис. грн.

Щодо оцінки платоспроможності малого та середнього бізнесу, що ґрунтується виключно на інформації, отриманій з відкритих джерел, то ПП «Оліяр» має середній рівень кредитоспроможності і він складає 173 бали, з 300 можливих.

На цей показник спираються кредитори, приймаючи рішення про кредитування юридичної особи, у разі відсутності у неї кредитної історії або у сукупності з оцінкою на основі даних з кредитної історії.

Значну частину кредиторської заборгованості станом на 31.12.2021 року, а саме 4 044 479 тис. грн. становить заборгованість по кредитах та позиках.

Вся заборгованість по кредитах підтверджена документально, є достовірною і погашається у відповідності з графіком платежів, узгоджених з банком.

Станом на 31.12.2021 року торгова кредиторська заборгованість становила 100 165 тис. грн.

Ефективна стратегія управління фінансовими ресурсами забезпечує своєчасне погашення боргів, про що свідчить величина коефіцієнту загальної ліквідності (коефіцієнт покриття). Станом на 31.12.2021 року абсолютна величина цього коефіцієнту становить 1,12 (>1), що за загальними правилами є оптимальним (інформація згідно аудиторського висновку про фінансове становище ПП «Оліяр»).

В фінансовій діяльності підприємства постійно приділяється дуже важлива роль збалансованості використання грошових потоків і спроможності

забезпечувати своєчасне виконання графіку погашення заборгованості.

Факторами, які можуть вплинути на ліквідність підприємства, окрім військових дій на території України, є:

- наявність фінансових ресурсів в банківських установах; своєчасне відшкодування ПДВ державою;
- проведення своєчасних розрахунків клієнтів підприємства за отримані товари та послуги;
- умови оплати за контрактами;
- курс валют при розрахунках, зміни вартості товарів, робіт, послуг; попит на продукцію;
- достатня кількість сировини для переробки, що залежить від майбутніх кліматичних умов та врожаю;
- конкуренція в даній сфері діяльності.

Основні зобов'язання підприємства протягом 2021 року, що закріплені договірними відносинами, контролюються за строками виникнення і термінами проведення розрахунків. Усі фінансові зобов'язання були профінансовані вчасно та в повному обсязі.

Керівництво проаналізувало здатність підприємства продовжувати подальшу безперервну діяльність та дійшло висновку, що існує лише один суттєвий фактор невизначеності щодо подальшої значної ескалації воєнних дій, які можуть призвести до руйнування інфраструктури та дестабілізації діяльності компанії, який може викликати значні сумніви у спроможності компанії продовжувати безперервну діяльність. Спираючись на ці фактори, керівництво обґрунтовано очікує наявність у ПП «Оліяр» достатніх ресурсів для управління діяльністю. Керівництво продовжить відстежувати потенційний вплив та вживатиме усіх можливих заходів для мінімізації будь-яких наслідків.

2.2 Експрес-оцінка рівня фінансової безпеки підприємства

Фінансова безпека підприємства являє собою кількісно та якісно визначений рівень його фінансового стану, що забезпечує стабільну захищеність його збалансованих фінансових інтересів від ідентифікованих реальних і потенційних загроз зовнішнього та внутрішнього характеру, параметри якого визначаються на основі фінансової філософії і створюють необхідні умови для фінансової підтримки його стійкого зростання в поточному і перспективному періодах [44].

Відтак, фінансова безпека підприємства є динамічною ознакою фінансового стану підприємства, яка відображає його стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз, здатність до сталого збалансованого розвитку та захисту своїх фінансових інтересів.

Важливою умовою забезпечення організації ФБП є наявність ефективної методики її оцінки, яка дозволить отримати кількісну оцінку захищеності пріоритетних фінансових інтересів від загроз як в статичі, так і в динаміці.

На сьогоднішній день існує чимало методичних підходів до оцінювання рівня фінансової безпеки, які було розглянуто у п.1.3.

Зазначемо, що фінансова діагностика є основою для управління фінансами підприємства і охоплює такі головні елементи: оцінка фінансових потреб підприємства, розподіл потоків грошових коштів залежно від конкретних планів підприємства, визначення додаткових обсягів залучення фінансових ресурсів та каналів їх одержання — кредити, пошук внутрішніх резервів, додатковий випуск акцій, облігацій, забезпечення системи фінансової звітності, яка б об'єктивно відображувала процеси та забезпечувала контроль за фінансовим станом підприємства.

Фінансова діагностика – це процес дослідження фінансового стану і основних результатів фінансово-господарської діяльності підприємства з метою виявлення резервів підвищення його ринкової вартості та забезпечення

ефективного розвитку; це засіб накопичення, трансформації й використання інформації фінансового характеру [45]. Вона є методом пізнання фінансового механізму підприємства, процесів формування та використання фінансових ресурсів для його операційної та інвестиційної діяльності, оцінка фінансового благополуччя підприємства, стану його майна, швидкості обертання всього капіталу та його окремих частин, дохідності використаних коштів. А підсумком діагностування є підготовка висновків про нинішній стан об'єкта і прогноз його зміни у майбутньому.

Методика діагностики фінансового стану підприємства залежить від поставленої мети і таких чинників, як час і необхідна глибина аналізу, інформаційне, методичне, кадрове і технічне забезпечення. В залежності від часу і необхідної глибини оцінки фінансового стану підприємства для прийняття економічно обґрунтованих управлінських рішень виділяють: експрес-діагностику та поглиблену діагностику фінансового стану. Зупинимось на експрес-діагностиці як початковому етапі визначення рівня фінансової безпеки.

Метою такої діагностики є наочна й проста оцінка динаміки розвитку підприємства і, відповідно, фінансової безпеки, яку виконують у три етапи: підготовчий, попередній огляд, економічне читання і аналіз звітності. Доцільність здійснення діагностики фінансової звітності визначається на підготовчому етапі. Під час попереднього огляду здійснюється ознайомлення з пояснювальною запискою до балансу. Це потрібно для того, щоб оцінити умови роботи у звітному періоді, визначення основних тенденцій показників діяльності та якісні зміни в майновому та фінансовому стані. При цьому аналітиком враховуються такі чинники як інфляція та недоліки балансу. На етапі економічного читання і аналізу звітності узагальнюється оцінка результатів діяльності підприємства. Особливість експрес-діагностики полягає у відображенні невеликої кількості найбільш важливих показників і відстеження їх динаміки (табл. 2.1.).

Таблиця 2.1 – Основні напрями здійснення експрес-діагностики

Напрями діагностики	Показники діагностики
I. Оцінка економічного стану	
1.1. Оцінка майнового стану	Величина власних коштів і їх частка в загальній сумі активів, коефіцієнт зносу основних активів, загальна сума основних активів, що є у підприємства
1.2. Оцінка фінансового стану	Величина власних коштів і їх частка в загальній сумі джерел, загальний коефіцієнт покриття, частка власних оборотних коштів у загальній їх сумі, частка довгострокових позикових коштів у загальній сумі джерел, коефіцієнт покриття запасів
1.3. Наявність «хворих» статей у балансі	Збитки, позики, не погашені в строк, прострочена дебіторська та кредиторська заборгованість, векселі, видані або отримані в розстрочку
II. Оцінка результативності фінансово -господарської діяльності	
2.1. Оцінка прибутковості	Загальний прибуток, загальна рентабельність, рентабельність основної діяльності
2.2. Оцінка ефективності використання економічного потенціалу	Рентабельність авансованого капіталу, рентабельність власного капіталу
2.3. Оцінка динамічності	Порівняльні темпи зростання виручки, прибутку та авансованого капіталу, оборотність активів і авансованого капіталу, тривалість операційного та фінансового циклу, коефіцієнт погашення дебіторської заборгованості

Отже, використовуючи фінансову звітність ПП «Оліяр» за 2021-2022 рр. проведемо експрес-діагностику його економічного стану та оцінку результативності фінансово-господарської діяльності.

Вихідні дані та показники економічного стану, які були обрані для аналізу ПП «Оліяр» подано в таблиці 2.2.

За результатами аналізу, можна зробити висновок, що підприємство працює з запасом фінансової міцності, підприємство має позитивну динаміку власного капіталу, хоча його питома вага дещо замала; має позитивний ВОК і позитивну динаміку його зміни. Але підприємству слід звернути більше уваги на управління поточними зобов'язаннями, зокрема на управління кредиторською заборгованістю, так як вони займають більше 50 % у джерелах формування фінансових ресурсів, і негативно впливають на показник покриття.

Таблиця 2.2 – Експре-діагностика економічного стану ПП «Оліяр» у 2020-2021 рр.

Показник	2020 р.	2021 р.	Відхилення
Вихідні дані			
Активи	4768578	6518709	1750131
Оборотні активи (ОА)	2717369	4263664	1546295
Власний капітал	1975568	2231418	255850
Довгострокові зобов'язання (ДЗ)	359054	483279	124225
Поточні зобов'язання	2433956	3804012	1370056
Показники економічного стану			
Питома вага власного капіталу у загальній сумі джерел	41,4	34,2	-7,2
Коефіцієнт покриття	1,1	1,1	0,0
Власний оборотний капітал (ВОК)	283413	459652	176239,0
Частка ВОК у загальній сумі ОА	10,4	10,8	0,4
Частка ДЗ у загальній сумі джерел	7,5	7,4	-0,1

Доповнимо проведений аналіз оцінкою результативності фінансово-господарської діяльності.

Вихідні дані та оцінка результативності фінансово-господарської діяльності ПП «Оліяр» подана в таблиці 2.3. та на рис. 2.3.

Оцінка результативності фінансово -господарської діяльності ПП «Оліяр» дає змогу робити висновки про позитивну динаміку. Так валовий прибуток зріс на 639501 тис. грн, прибуток від основної діяльності на 558389 тис. грн. Також дані свідчать про позитивну динаміку рентабельності як основної діяльності, так і власного капіталу.

Але все таки, слід відмітити, що зростання рентабельності власного капіталу відбулося також і за рахунок зменшення його питомої ваги у загальній структурі джерел формування фінансових ресурсів, що є негативною тенденцією.

Таблиця 2.3 – Оцінка результативності фінансово -господарської діяльності ПП «Оліяр» у 2020-2021 рр.

Показник	2020 р.	2021 р.	Відхилення
Валовий прибуток	744402	1383903	639501
Прибуток від основної діяльності	479986	1038375	558389
Рентабельність основної діяльності	11,9	19,9	8,0
Рентабельність власного капіталу	24,3	46,5	22,2

Тому підприємству слід звернути увагу на політику формування своїх фінансових ресурсів. Хоча якщо буде зберігатися існуюча тенденція зростання валового прибутку, чистого прибутку, підприємство зможе збалансувати структуру свого капіталу.

Оцінку динамічності результативності фінансово-господарської діяльності представлено на рисунку 2.3.

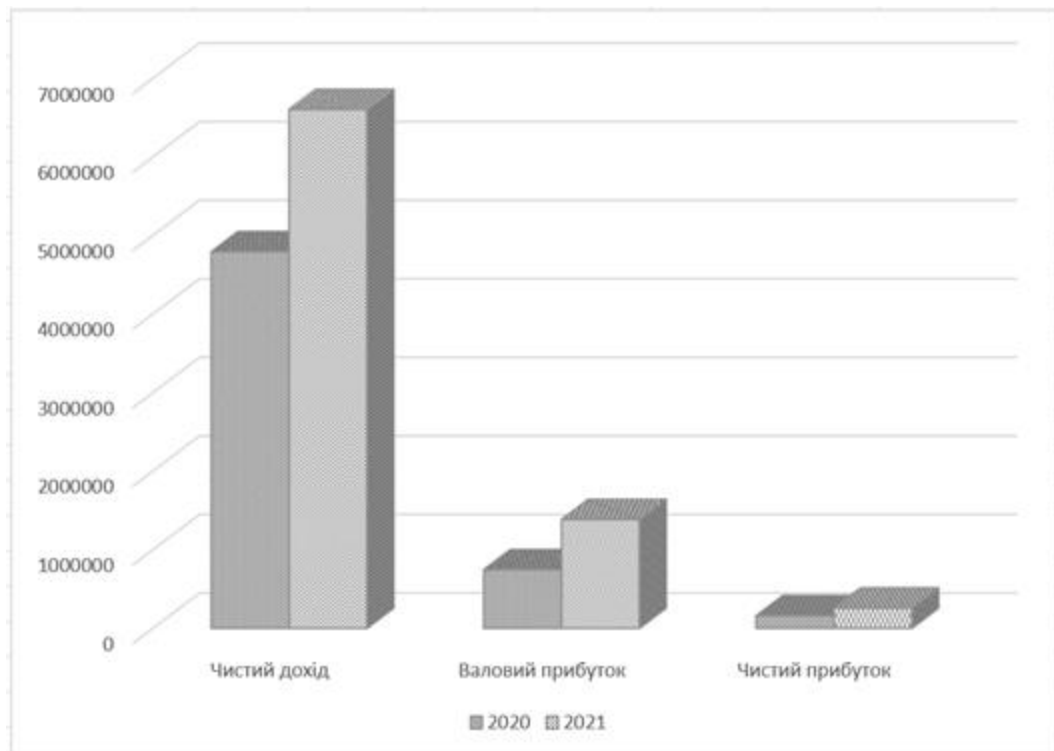

Рисунок 2.3 – Динаміка чистого доходу, валового прибутку та чистого прибутку ПП «Оліяр» у 2020-2021 рр.

Як видно з рисунку, що аналізоване підприємство має позитивну динаміку темпів росту чистого доходу від реалізації продукції, валового прибутку та чистого прибутку за 2020-2021 рр.

Таким чином, провівши експрес-діагностику рівня фінансової безпеки на основі показників економічного стану та результативності фінансово-господарської діяльності, робимо висновок, що підприємство має позитивні тенденції свого розвитку. Підприємство має фінансову базу для розширення діяльності, оскільки порівняльні темпи зростання виручки та прибутку, нам дають змогу зробити висновки про ефективність управління підприємством.

Проте даний підхід щодо експрес діагностики фінансової безпеки є доволі громіздким. Тому ккрівникам для швидкої оцінки рівня фінансової безпеки підприємства доцільно проводити рейтингову оцінку.

Як було зазначено вище, з метою оперативного визначення ступеня фінансової стійкості, а отже і рівня фінансової безпеки і оцінки підприємства як потенційного партнера у ділових відносинах проводиться його порівняльна рейтингова комплексна експрес-оцінка, отже проведемо рейтингову оцінку рівня фінансової безпеки ПП «Оліяр».

Підсумкова рейтингова оцінка враховує всі найважливіші параметри (показники) фінансово-господарської діяльності, що як найповніше характеризують фінансову безпеку підприємства:

1. Коефіцієнт забезпеченості власними коштами (Ко.вк)
2. Коефіцієнт покриття (поточної ліквідності) (Кп.л.)
3. Інтенсивність обороту авансованого капіталу
4. Ефективність управління підприємством
5. Рентабельність власного капіталу.

Підсумкова рейтингова оцінка проводиться за формулою (Р.1) і має нормативне значення 1.

Вихідні дані для розрахунку основних показників рейтингової оцінки наведено в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4 – Вихідні дані для розрахунку рейтингової оцінки фінансової безпеки ПП «Оліяр»

Показник	Значення	
	2020	2021
1.Коефіцієнт забезпеченості власними коштами	0,104	0,108
2.Коефіцієнт покриття (поточної ліквідності)	1,116	1,121
3.Інтенсивність обороту авансованого капіталу	0,559	0,557
4.Ефективність управління підприємством (рентабельність продаж)	0,100	0,157
5.Рентабельність власного капіталу	0,243	0,465
6.Рейтингова експрес-оцінка фінансової безпеки підприємства	0,653	0,908

Нормативне значення рейтингової оцінки – 1. Було проведено порівняння показників рейтингової оцінки фінансової безпеки за 2 роки (2020-2021рр.), що дало можливість зробити висновки про ефективність діяльності. Так у 2020 р. рейтингова оцінка склала 0,653, що свідчить про недостатньо стійке фінансове становище. Проаналізувавши показники, маємо не задовільний коефіцієнт поточної ліквідності, що негативно вплинуло на загальну рейтингову оцінку незважаючи на достатні показники рентабельності. В 2021 р. спостерігаємо підвищення даного показника, що є свідченням підвищення фінансової безпеки підприємства.

2.3 Діагностика фінансової безпеки ПП «Оліяр» на основі індикаторного підходу

Індикаторний підхід, передбачає порівняння фактичних значень показників фінансової захищеності з граничними значеннями індикаторів. Під граничними значеннями індикаторів розуміють їх граничні величини, недотримання яких призводить до виникнення загроз в сфері фінансової безпеки. При такому підході найвищий рівень фінансової безпеки підприємства

досягається за умови, якщо вся сукупність індикаторів знаходиться в межах граничних значень, а граничне значення кожного з індикаторів досягається не на шкоду іншим [46, с.193].

Використання цього підходу залежить в основному від визначення граничних значень, які змінюються в залежності від стану зовнішнього середовища, на яке підприємство майже не може впливати, а тільки пристосовується. В разі некваліфікованого визначення індикаторів рівень фінансової захищеності не буде відповідати дійсності, що спричиняє прийняття помилкових управлінських рішень.

В загальному вигляді до основних індикаторів фінансової безпеки відносяться показники майнового стану, ліквідності, фінансової незалежності, ділової активності, ефективної діяльності [47].

Оцінка реального стану фінансово-економічної безпеки на підприємстві встановлюється за результатами порівняння фактично досягнутих показників діяльності підприємства з індикаторами.

Автори Антоненко В.М. та Портнова Г.О. у своїй праці [31] розробили наукові підходи до оцінки фінансово-економічної безпеки, в т.ч. базуючись на її індикатори. Показники, які були обрані у якості індикаторів фінансової безпеки та їх граничні значення наведено у таблиці 2.5.

Якщо частка коефіцієнтів, величина яких не відповідає оптимальним значенням не перевищує 10 % від загальної кількості еталонних показників, то можна стверджувати про його економічну надійність. При цьому під економічною надійністю розуміють такий стан, коли підприємство протягом тривалого часу реалізує конкурентоспроможну продукцію, отримує прибуток, достатній для виробничого і соціального розвитку, є ліквідним та кредитоспроможним. Якщо частка фактично досягнутих коефіцієнтів, що не відповідають оптимальним значенням коливається від 10 до 50 %, то діяльність підприємства вважається умовно надійною. У разі якщо виявлено негативні відхилення більш ніж за 50 % розрахункових коефіцієнтів можна судити про фінансову ненадійність підприємства [48, с.188].

Крім зазначених індикаторів використовують також інші, але головну увагу приділяють граничним значенням. Для підприємств дуже важко визначити ці граничні рівні і до того ж, вони будуть різними для кожного окремого підприємства.

При цьому слід зазначити, що простого розрахунку і контролю цих індикаторів явно недостатньо для забезпечення фінансової безпеки підприємства. Як мінімум для цього необхідно ще проводити їх аналіз і синтезувати управлінські рішення.

Таблиця 2.5 – Індикатори фінансової складової економічної безпеки підприємства

Показники	Найменування	Граничне значення показника	
		Критичне $R_{кр}$	Нормальне R_n
1. Коефіцієнт автономії	$K_{авт}$	0.5	0.7
2. Коефіцієнт оборотності оборотних активів	$K_{о.ао}$	0.5	1
3. Коефіцієнт оборотності запасів	$K_{о.з.}$	0.5	1
4. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	$K_{о.кз}$	2.5	5.2
5. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	$K_{о.дз}$	4.9	10.3
6. Коефіцієнт рентабельності активів за чистим прибутком	$K_{р.а.}$	0.05	0.09
7. Коефіцієнт фінансового ризику	$K_{фін.р.}$	1	0.5
8. Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами	$K_{заб.ао.вк}$	0.1	0.5
9. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$K_{абс.л.}$	0.2	0.4

Проілюструємо розглянутий метод, використовуючи дані ПП «Оліяр». Для цього розрахуємо значення індикаторів для діагностики фінансової

безпеки. Розрахунки наведені у таблиці 2.6.

Таблиця 2.6 – Вихідні дані для розрахунку індикаторів фінансової складової економічної безпеки ПП «Оліяр» та їх значення, 2021 р.

№ п/п	Показник	Алгоритм розрахунку	Фактичне значення індикатора X _ф 2021
1.	Активи	×	6518709
2.	Оборотні активи	×	4263664
3.	Запаси	×	3161880
4.	Дебіторська заборгованість	×	827932
5.	Грошові активи та ПФЗ	×	74685
6.	Власний оборотний капітал	×	459652
7.	Власний капітал	×	2231418
8.	Позиковий капітал	×	4287291
9.	Поточні зобов'язання	×	3804012
10.	Кредиторська заборгованість	×	395095
11.	Чистий прибуток	×	255829
12.	Чистий дохід	×	6603601
13.	Собівартість	×	5219698
14.	Коефіцієнт автономії	п.п. 7 / п.п. 1	0,342
15.	Коефіцієнт оборотності оборотних активів	п.п. 12 / п.п. 2	1,549
16.	Коефіцієнт оборотності запасів	п.п. 13 / п.п. 3	1,651
17.	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	п.п. 13 / п.п. 10	13,211
18.	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	п.п. 12 / п.п. 4	7,976
19.	Коефіцієнт рентабельності активів за чистим прибутком	п.п. 11 / п.п. 1	0,039
20.	Коефіцієнт фінансового ризику	п.п. 8 / п.п. 7	1,921
21.	Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами	п.п. 6 / п.п. 2	0,108
22.	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	п.п. 5 / п.п. 9	0,020

Порівняємо отримані результати індикаторів фінансової безпеки ПП «Оліяр» з граничними значеннями (табл. 2.7).

Таблиця 2.7 – Порівняльна характеристика індикаторів фінансової складової економічної безпеки ПП «Оліяр» та їх значення, 2021 р.

Показники	Граничне значення показника		Фактичні значення показників 2021 р.
	Критичне $P_{кр}$	Нормальне P_n	
1. Коефіцієнт автономії	0.5	0.7	0,342
2. Коефіцієнт оборотності оборотних активів	0.5	1	1,549
3. Коефіцієнт оборотності запасів	0.5	1	1,651
4. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	2.5	5.2	13,211
5. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	4.9	10.3	7,976
6. Коефіцієнт рентабельності активів за чистим прибутком	0.045	0.09	0,039
7. Коефіцієнт фінансового ризику	1	0.5	1,921
8. Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами	0.1	0.5	0,108
9. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0.2	0.4	0,020

Якщо проаналізувати отримані результати, бачимо, що 4 з 9 індикаторів мають критичне значення. Тому керівництву ПП «Оліяр» слід звернути увагу на фінансову економічну безпеку і управління нею. Тому що, якщо частка фактично досягнутих коефіцієнтів, що не відповідають оптимальним значенням коливається від 10 до 50 %, то діяльність підприємства вважається умовно надійною.

Проаналізувавши, які показники не відповідають граничним значенням індикаторів, слід зауважити, що особливу увагу потрібно приділити управлінню поточними зобов'язаннями. Оскільки їх висока питома вага у структурі капіталу негативно впливає і на показники майнового стану, і на показники ліквідності і

на фінансовий ризик.

Доповнимо проведений аналіз фінансово-економічної безпеки ПП «Оліяр» бальною оцінкою його безпеки.

Цей метод полягає у визначенні класу безпеки підприємства. В свою чергу у основі визначення класу (рівня) безпеки лежать граничні значення показників та їхній рейтинг. Якщо показник має значення вище нормального, то йому присвоюють I клас, нижче нормального, але вищекритичного – присвоюють II клас, нижче критичного – III клас. Рейтинг показника визначається залежно від мети дослідження і важливості показника для обраного напрямку дослідження. Так для визначення класу рівня безпеки ПП «Оліяр» відібрані п'ять фінансових показників, які усебічно характеризують його безпеку. Модель шкали, що включає відібрані показники подана у табл. 2.8.

Таблиця 2.8 – Шкала для оцінювання рівня безпеки ПП «Оліяр»

Найменування показника	I клас	II клас	III клас
1. Коефіцієнт автономії	більше 0,7	0,5-0,7	менше 0,5
2. Коефіцієнт оборотності запасів	більше 1	0,5-1	менше 0,5
3. Коефіцієнт рентабельності активів за чистим прибутком	більше 0,09	0,05-0,09	менше 0,05
4. Коефіцієнт фінансового ризику	менше 0,5	0,5-1	більше 1
5. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Більше 0,4	0,4-0,2	менше 0,4

Загальна оцінка безпеки дається у балах. Бали являють собою добутків рейтингу кожного показника на клас. Рейтинг показника визначається економістом у залежності від цілей дослідження і важливості показника для обраного напрямку дослідження.

$$B = \sum P_{ei} * K_{li}; \quad (2.1)$$

де B – сума балів;

P_{ei} – рейтинг і-го показника;

K_{li} – клас і-го показника.

При визначенні класу показників варто обмежитись трьома градаціями. Але при визначенні класу (рівня безпеки) підприємства (тобто узагальнюючій оцінці) можливе виділення додаткової передкризової зони. Тоді доцільне визначити наступні межі класів:

I клас – високий рівень безпеки (100-150 балів);

II клас – нормальний рівень безпеки (151-221балів);

III клас – передкризовий рівень безпеки (222-240);

IV клас – критичний рівень безпеки підприємства (241-260 балів).

На основі запропонованого підходу проведемо оцінку рівня безпеки ПП «Оліяр». Розрахунки приведені у табл. 2.9.

Таблиця 2.9 – Вихідні дані для визначення рівня фінансової безпеки ПП «Оліяр»

Показники	Рейтинг показників, %	Фактичне значення показника	Клас	Бали
1.Коефіцієнт автономії	30	0,342	3	30
2.Коефіцієнт оборотності запасів	15	1,651	1	15
3.Коефіцієнт рентабельності активів за чистим прибутком	25	0,039	3	75
4.Коефіцієнт фінансового ризику	20	1,921	3	60
5. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	10	0,020	3	30
Разом	100	X	X	210

Сума балів, розрахована по ПП «Оліяр» склала 210, що відповідає II класу і дозволяє оцінити рівень його фінансової безпеки по напрямкам, що вивчаються, як нормальний.

Результати аналізу рівня фінансової безпеки за бальною оцінкою, також підтверджують висновки, які були зроблені при проведенні аналізу індикаторним методом.

Висновки до розділу 2

Проведений аналіз фінансово-господарської діяльності та розрахунок узагальненої оцінки фінансової безпеки підприємства показав, що загальний рівень фінансової безпеки знаходиться у зоні, що потребує прийняття збалансованих управлінських рішень.

Так у 2020 р. рейтингова оцінка склала 0,653, що свідчить про недостатньо стійке фінансове становище. Проаналізувавши показники, маємо не задовільний коефіцієнт поточної ліквідності, що негативно вплинуло на загальну рейтингову оцінку незважаючи на достатні показники рентабельності. В 2021 р. спостерігаємо підвищення даного показника, що є свідченням підвищення фінансової безпеки підприємства.

Аналіз фінансової безпеки на основі індикаторного підходу показав, що 4 з 9 індикаторів мають критичне значення. Тому керівництву ПП «Оліяр» слід звернути увагу на фінансову економічну безпеку і управління нею. Тому що, якщо частка фактично досягнутих коефіцієнтів, що не відповідають оптимальним значенням коливається від 10 до 50 %, то діяльність підприємства вважається умовно надійною.

Проаналізувавши, які показники не відповідають граничним значенням індикаторів, слід зауважити, що особливу увагу потрібно приділити управлінню поточними зобов'язаннями. Оскільки їх висока питома вага у структурі капіталу негативно впливає і на показники майнового стану, і на показники ліквідності і на фінансовий ризик.

У підприємства є позитивна тенденція розвитку, позитивна динаміка прибутку та рентабельності. Але водночас потрібно приділити увагу управлінню позиковим капіталом. Оскільки висока його питома вага негативно впливає на рівень фінансово-економічної безпеки. Тому необхідно визначити, наскільки, ситуація, що склалась на підприємстві загрожує його поточній та майбутній фінансовій діяльності.

3 УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЖИТТЄЗДАТНОСТІ ПП «ОЛІАР»

3.1 Удосконалення управління дебіторською та кредиторською заборгованістю в системі антикризового управління підприємством

Одним з ключових інструментів відновлення внутрішніх резервів ліквідності та фінансового оздоровлення підприємства є управління рівнем дебіторської та кредиторської заборгованостей. У той же час нехтування аналізом дебіторської й кредиторської заборгованості та моніторингом рівня ліквідності активів може привести досить благополучне підприємство до стану банкрутства.

Слід звернути увагу, що в переважній більшості робіт проблема управління дебіторською заборгованістю підприємства абстрагується від проблеми управління кредиторською заборгованістю. При цьому частота та періодичність звернення до проблеми управління дебіторською заборгованістю є значно вищими за аналогічні показники щодо вирішення проблем, пов'язаних з управлінням кредиторською заборгованістю, що, на нашу думку, є недоречним, оскільки як управління дебіторською, так і кредиторською заборгованістю підприємства – це два боки однієї спільної проблеми – проблеми забезпечення підприємства ресурсами та ринками збуту продукції (надання послуг).

Так, працюючи в умовах конкурентного ринку й досить часто не маючи переваг у якості продукції (послуг), підприємства просто змушені створювати такі додаткові конкурентні переваги, як надання відстрочок в оплаті, що неодмінно призводить до утворення дебіторської заборгованості й нестачі коштів в обороті, що, своєю чергою, покривається за рахунок власних контрагентів (зокрема, постачальників) і знову ж таки спричиняє появу кредиторської заборгованості. Тому проблематика управління заборгованістю є

спільною як для дебіторської, так і кредиторської заборгованості, і, відповідно, ефективність використання певних методів скорочення обсягів заборгованості повинна оцінюватися менеджерами як із позиції одного, так й іншого виду заборгованості. Зважаючи на вищевикладене, вважаємо за доцільне проаналізувати погляди вчених і практиків щодо формування комплексного механізму управління дебіторською та кредиторською заборгованістю підприємства.

Дебіторську заборгованість можна розглядати як із позитивного, так і негативного боків. Щодо позитивного, то вона є активом для підприємства та в подальшому має можливість вплинути на ймовірне отримання прибутку, але в процесі фінансово-господарської діяльності підприємства дебіторська заборгованість може збільшуватися, зменшуватися можливість її погашення, і тоді така заборгованість приймає вже інший бік – негативний. Збільшення дебіторської заборгованості – це «вилучення» коштів з обігу підприємства, відсутність грошових коштів на конкретний термін часу та можливість отримати статус сумнівної та взагалі безнадійної. Причинами утворення дебіторської заборгованості є:

- несвоєчасна оплата за надані підприємством платні послуги, відвантажену продукцію;
- несвоєчасне відображення в обліку документів про отримання матеріальних цінностей, робіт, послуг.

Кредиторська заборгованість виступає джерелом запозичених для покриття оборотних активів та має негативний вплив на формування фінансів підприємства. Прискорення обігу дебіторської заборгованості й уповільнення кредиторської поліпшує фінансовий стан підприємства, оскільки за швидкого обігу дебіторської заборгованості та повільного – кредиторської остання покриває дебіторську заборгованість і при цьому є джерелом фінансування інших елементів оборотних активів.

Дебіторська та кредиторська заборгованість неоднорідні за своїм складом та мають специфіку системи відносин. Від правильної класифікації залежить не

тільки порядок їх обліку, а й ефективність управління. Визначаючи заборгованість як систему економічних відносин, елементи поточних активів і поточних пасивів, які у своєму русі відображають єдиний процес кругообігу фінансових коштів і є взаємозалежними об'єктами управління, можна згрупувати за такими напрямками:

- об'єктами – товарна й нетоварна (розрахункова);
- суб'єктами (контрагентами) – заборгованість покупців (покупцям); постачальникам (постачальників); інших контрагентів;
- місцем виникнення щодо підприємства – зовнішня й внутрішня;
- строками погашення – заборгованість, що обслуговує поточну діяльність і поточну частину довгострокової заборгованості, строк оплати якої настає в поточному періоді;
- чинниками виникнення – оплата з відстроченням платежу й авансові розрахунки;
- характером виникнення – припустима (нормальна) й невинуватана, яка пов'язана з порушеннями фінансової дисципліни;
- виконанням умов договору – зі строком оплати, який ще не настав, із простроченим строком та з відстроченими платежами;
- ймовірністю повернення – заборгованість, яка потенційно може бути погашена, сумнівна й безнадійна;
- тривалістю взаємин із контрагентами – тривала, періодична, виникаюча спонтанно;
- умовами кредитування – з фіксованим строком погашення; кредит із поверненням лише після фактичної реалізації товарів; кредитування за відкритим рахунком; кредитування за кредитним лімітом тощо.

Процес управління – це діяльність системи суб'єктів управління щодо досягнення поставлених цілей підприємства шляхом дослідження та реалізації певних функцій із використанням необхідних методів. Управління системою відносин дебіторської та кредиторської заборгованості повинно здійснюватися в межах діючого підприємства та відповідати чітко окресленим причинно-

наслідковим зв'язкам, умовам і факторам їх формування.

Відповідно до завдань управління фактори, що визначають розмір, склад, ефективність функціонування дебіторської та кредиторської заборгованості, структурують так:

- зовнішнього середовища – макро- і мікросередовища;
- внутрішнього середовища – об'єктивні й суб'єктивні;
- за природою виникнення – економіко-організаційні, обліково-фінансові, юридичні (правові);
- за об'єктом управління – ті, що впливають на товарну та на розрахункову форми заборгованості;
- за суб'єктами взаємин – ті, що формують відносини з постачальниками та покупцями;
- за стадією руху – ті, що сприяють виникненню або погашенню заборгованості;
- за характером виникнення – ті, що формують нормальну та неприпустиму заборгованість;
- за видами діяльності – операційної, інвестиційної й фінансової [49, 50].

Дебіторська та кредиторська заборгованість, з одного боку, перебуває «по різні сторони» балансу, з іншого – являє «дві сторони однієї медалі»: відтік та приплив коштів, які істотно впливають на фінансове благополуччя підприємств.

Управління дебіторською заборгованістю розподіляється між комерційною, фінансовою, юридичною службами, відділом економічної безпеки та бухгалтерією так: комерційна служба відповідає за здійснення продаж і своєчасне надходження грошових коштів за продукцію; фінансова служба – за інформаційну та аналітичну підтримку, контроль над виконанням умов угод; юридичний відділ – за підготовку договорів, супроводження претензійної роботи; відділ економічної безпеки – за контроль надійності контрагентів, стягнення заборгованості; бухгалтерія – за своєчасне відображення завершених угод, звірку з контрагентами, підтвердження взаємних розрахунків.

Для виявлення дебіторської заборгованості фінансовий директор організує ведення єдиного реєстру по кредиторі. Керівники підрозділів, отримавши реєстр дебіторської заборгованості, здійснюють заходи, спрямовані на погашення її замовником. Для ефективного управління дебіторською заборгованістю здійснюють процес планування. Під час складання річного бюджету встановлюється допустимий рівень дебіторської заборгованості (виходячи зі статистики роботи підприємства, а також рентабельності продажів та фінансових можливостей підприємства). Після планування проводять оперативні роботи, що регулярно досліджують й аналізують виконання регламентів і домовленостей, перевіряють ключові показники, оцінюють вплив поточного і прогнозного розмірів заборгованості на фінансову стійкість компанії.

Не всі дебітори вчасно віддають борги, тому в такій ситуації є ще один вихід – продаж дебіторської заборгованості. Продаж дебіторської заборгованості – це передача прав вимоги грошових коштів або інших активів іншій особі (організації чи фізичній особі). Тобто вже новий дебітор буде вимагати повернення боргу від покупця.

Основою під час управління дебіторською заборгованістю є високий контроль над фінансами підприємства, щоб досягнути зменшення ризиків збитку від списання безнадійних боргів та дефіцитом грошових коштів та їх еквівалентів, а також мінімізації втрат від знецінення суми заборгованості. Одним зі шляхів управління дебіторською заборгованістю може виступати перебудова управління через маркетинг в умовах несплати платежів боржниками, зміст якої полягає у максимізації прибутку підприємства шляхом формування та інкасації дебіторської заборгованості. Інкасація допомагає контролювати ефективність та своєчасність погашення дебіторської заборгованості [51].

У процесі управління дебіторською заборгованістю необхідним є саме етап її реструктуризації, але у разі проведення її не лише на рівні внутрішніх фінансових заходів для уникнення банкрутства, а й під час виявлення

найменшої частки кризи, яка пов'язана зі зниженням рівня абсолютної платоспроможності та виникненням потреби у залученні додаткових (позикових) коштів для здійснення поточних платежів. Головними недоліками реструктуризації є непостійність та необов'язковість, але перевагою даного процесу є чітка цілеспрямованість [52].

На думку І. Єригіної, методи управління дебіторською заборгованістю можна класифікувати за різними напрямками. Так, за економічного напрямку застосовують штрафні санкції за прострочення платежу, призупинення постачання товару чи передачу майна (майнових прав) під заставу. Юридичний метод полягає у подачі позову до суду чи претензійній роботі. Такі методи, як психологічний та фізичний, впливають безпосередньо на особу-боржника, а саме проявляються у нагадуванні останньому у формі електронного листа, факсу, поштою про заборгованість чи навіть розповсюдження серед інших постачальників, а також арешті майна [53].

Н. Новікова здійснила спробу ранжувати методи управління дебіторською заборгованістю за ступенем їх поширеності (табл. 3.1). На її думку, найбільшого поширення набули традиційні методи управління дебіторською заборгованістю (розроблення системи штрафних санкцій, звернення до господарського суду, надання знижок). Не в достатній мірі застосовуються у практичній діяльності нові підходи та технології управління дебіторською заборгованістю.

Її дослідження продемонструвало зацікавленість у вдосконаленні інструментарію управління дебіторською заборгованістю, зокрема впровадження у практичну діяльність моніторингу результатів та якості управління дебіторською заборгованістю, спеціальної моделі обґрунтування розміру знижок, пропозицій щодо формування внутрішнього регламенту з повернення простроченої дебіторської заборгованості та визначення можливості та доцільності передачі на аутсорсинг роботи з повернення дебіторської заборгованості.

Таблиця 3.1 – Ранжування методів управління дебіторською заборгованістю торговельних підприємств за ступенем їх поширеності [54, с. 13–14]

Методи управління дебіторською заборгованістю	Значення, отримане в результаті опитування, %	Ранг
Моніторинг стану дебіторської заборгованості	71	1
Розроблення системи штрафних санкцій за прострочення виконання зобов'язань	71	1
Звернення до господарського суду на стягнення дебіторської заборгованості.	52	2
Розроблення системи знижок за своєчасну оплату	43	3
Оцінка якості та результатів управління дебіторською заборгованістю	33	4
Розроблення кредитної та авансової політики та моделювання їх наслідків	19	6
Рефінансування та реструктуризація дебіторської заборгованості	5	7
Передача на аутсорсинг дебіторської заборгованості	5	7

Найбільш дієвими нині у процесі управління та контролю дебіторської заборгованості є надання особам-боржникам знижки за зменшення строку її погашення, адже це допомагає створити стимул, щоб рахунки сплачувалися відповідно до встановлених строків. У нашій країні на підприємствах цей метод ще не набув широкого застосування, але досвід зарубіжних країн доводить, що він є ефективним та вигідним.

Але, слід відмітити, що можна скільки завгодно створювати методи та інструменти, що стосуються поліпшення механізму інкасації заборгованості, інструменти рефінансування, використовувати різноманітні механізми судового стягнення, проте більш дієвим буде недопущення виникнення критичних обсягів заборгованості. Своєю чергою, всі вищеперелічені методи – це «реактивні» методи, тоді як для попередження появи заборгованості потрібно впливати на рівень конкурентоздатності самої продукції, у тому числі на її унікальність, якість, новизну та ціну тощо.

Вищезазначене обумовлює необхідність проведення ПП «Оліяр» аналізу дебіторської заборгованості підприємством і визначення на його основі загальних принципів щодо управління нею. Основні показники стану та структури дебіторської заборгованості на ПП «Оліяр» наведені в таблицях 3.2 та 3.3.

Таблиця 3.2 – Аналіз динаміки дебіторської заборгованості ПП «Оліяр» 2020-2021 роки

Показники	Роки		Абсолютне відхилення 2021 р. до 2020 р.	Темп зростання, 2021 р. до 2020 р. %
	2020	2021		
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги:	197801	267613	69812	35,3
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	46958	71512	24554	52,3
з бюджетом	342943	488743	145800	42,5
Інша поточна дебіторська заборгованість	179744	199231	19487	10,8
Усього дебіторська заборгованість	767446	1027099	259653	33,8

Таблиця 3.3 – Аналіз структури дебіторської заборгованості ПП «Оліяр» за 2020-2021 роки

Показники	Питома вага у розрізі заборгованості, %		Зміна структури 2021 р. до 2020 р.
	2020	2021	
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги:	25,8	26,1	0,3
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	6,1	7,0	0,8
з бюджетом	44,7	47,6	2,9
Інша поточна дебіторська заборгованість	23,4	19,4	-4,0

Аналіз структури дебіторської заборгованості ПП «Оліяр» у 2020 і 2021 роках показав, що значних змін не відбулося. У структурі дебіторської заборгованості переважає питома вага дебіторської заборгованості за розрахунками з бюджетом і відповідно становить 44,7 % і 47,6 %. Також спостерігається її значне підвищення на 42,5%.

Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги становить приблизно чверть і змін в її структурі не спостерігається. Хоча слід відмітити достатньо суттєве її збільшення, на 35,3 %.

Інша поточна дебіторська заборгованість становить за 2020 рік – 23,4 %, за 2021 рік – 19,4 %.

Зростання дебіторської заборгованості та її частки в оборотних активах може свідчити або про таке:

- неефективну кредитну політику підприємства до покупців;
- про збільшення обсягів реалізації;
- про неплатоспроможність частини покупців.

Оскільки найбільшу питому вагу у структурі дебіторської заборгованості ПП «Оліяр» займають розрахунки з бюджетом, то ми не можемо зазначити, що підприємство має проблеми з кредитною політикою щодо своїх покупців. Вплинути на розрахунки з бюджетом є достатньо важкою управлінською задачею.

Щодо управління кредиторською заборгованістю, то можна стверджувати, що цей процес є важливим аспектом фінансового управління та контролю на підприємстві, адже кредит – основна опора діяльності сучасної економіки.

Кредиторська заборгованість – це зобов'язання, що виникли в результаті минулих подій господарської діяльності та повинні бути виконані у майбутньому, а сторонами (суб'єктами), що беруть участь у відносинах, виступають кредитор та боржник. Об'єктом виступають ті грошові чи матеріальні цінності, затрати чи проекти, стосовно яких укладена угода позики. Якщо в процесі управління кредитними ресурсами підійти з розумним

підходом, то заборгованість може бути для підприємства додатковим чи відносно дешевшим джерелом залучення ресурсів.

Суб'єктами кредиторської заборгованості виступають кредитор і боржник. Об'єктом виступають ті грошові чи матеріальні цінності, витрати чи проекти стосовно яких укладена угода позики. При погодженому управлінні кредитними ресурсами кредиторська заборгованість може стати додатковим та відносно дешевим джерелом залучення ресурсів. Саме через те, як будуються відносини з контрагентами, узгоджуються умови договорів, контролюються строки поставки та оплати в найбільшій мірі залежить ефективність використання отриманих ресурсів.

Управління кредиторською заборгованістю характеризується такими основними принципами [56]:

- правильність вибору форми заборгованості для мінімізації відсоткових виплат на покупку матеріальних цінностей;
- встановлення найбільш зручної форми банківського чи комерційного кредиту та його строку;
- недопущення утворення простроченої заборгованості.

Процес управління кредиторською заборгованістю підприємства може бути проведено за допомогою двох основних варіантів: оптимізації кредиторської заборгованості та мінімізації кредиторської заборгованості. Оптимізація кредиторської заборгованості – пошук нових підходів, за допомогою яких зміна кредиторської заборгованості зможе позитивно впливати на діяльність підприємства та становище на економічному ринку країни чи на міжнародному рівні. На відміну від оптимізації мінімізація являє собою систему управління кредиторською заборгованістю, за якої наявна кредиторська заборгованість максимально зменшується або ж повністю погашається. У разі ефективного управління кредиторською заборгованістю підприємства буде можливість ліквідувати негативні наслідки її наявності. Необхідно здійснювати прогноз загального розміру заборгованості відповідно до цілей та показників діяльності підприємства. Постійний контроль над кредиторською

заборгованістю допоможе підвищити роботу фінансового сектору підприємства, а саме аналітичного обліку, для отримання точних строків надання та погашення кредитів. Незважаючи на аналіз відповідності фактичних показників до рамкових рівнів кредиторської заборгованості, важливим кроком також є пошук причин, що спонукали відхилення. На цьому етапі необхідно не тільки виявити такі невідповідності та причини, а й розробити комплекс заходів, що допоможе довести борги до оптимальних параметрів, що були заплановані. Для більш позитивних наслідків відносин кредиторської заборгованості, які б задовольняли цілям фінансової стабільності, необхідно максимізувати прибутковість підприємства шляхом залучення іноземного капіталу та створення стратегічної ланки використання позикового капіталу та збільшення конкурентоспроможності.

Аналіз динаміки та структури кредиторської заборгованості ПП «Оліяр» за 2020 – 2022 роки подано у таблицях 3.4 та 3.5.

Таблиця 3.4 – Аналіз динаміки кредиторської заборгованості ПП «Оліяр» за 2020-2021 роки

Показники	Роки		Абсолютне відхилення 2021 р. до 2020 р.	Темп зростання, 2021 р. до 2020 р. %
	2020	2021		
Короткострокові кредити банків	1247082	1848689	601607,0	48,2
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	69824	100165	30341,0	43,5
Поточна кредиторська заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	355647	164096	-191551,0	-53,9
Поточні зобов'язання: з бюджетом	11896	16703	4807,0	40,4
зі страхуванням	621	887	266,0	42,8
з оплати праці	3839	4525	686,0	17,9
Інші поточні зобов'язання	745047	1668947	923900,0	124,0
Усього позичковий капітал	2433956	3804012	1370056,0	56,3

Аналізуючи структуру кредиторської заборгованості впродовж 2020 – 2021 років ПП «Оліяр», можна зробити висновки, що найбільш проблемними її статтями є короткострокові кредити банків, які складають майже її половину і за останній рік збільшилися на 48,2 %. Також інші поточні зобов'язання складають 30,6 та 43,9% відповідно, і мають також негативну динаміку щодо збільшення (+13,3%).

Позитивною динамікою є зменшення поточних зобов'язань за довгостроковими зобов'язаннями з 14,6 до 4,3%.

Таблиця 3.5 – Аналіз структури кредиторської заборгованості ПП «Оліяр» за 2020-2021 роки

Показники	Питома вага у розрізі заборгованості,%		Зміна структури 2021 р. до 2020 р.
	2020	2021	
Короткострокові кредити банків	51,2	48,6	-2,6
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	2,9	2,6	-0,2
Поточна кредиторська заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	14,6	4,3	-10,3
Поточні зобов'язання: з бюджетом	0,5	0,4	0,0
зі страхуванням	0,0	0,0	0,0
з оплати праці	0,2	0,1	0,0
Інші поточні зобов'язання	30,6	43,9	13,3

З огляду на проведений аналіз кредиторської заборгованості, можна дати рекомендацію розглянути альтернативні джерела фінансування для ПП «Оліяр», т.к. короткострокові кредити мають достатньо високе значення не лише у структурі поточних зобов'язань, а й у структурі всього капіталу і становлять 28,3 %. Питома вага усього позикового капіталу у структурі джерел фінансування активів складає 65%.

Управління кредиторською заборгованістю підприємства може бути проведено за допомогою або оптимізації, або мінімізації кредиторської заборгованості.

Оптимізація кредиторської заборгованості – пошук нових підходів, за допомогою яких зміна кредиторської заборгованості зможе позитивно впливати на діяльність підприємства.

На відміну від оптимізації, мінімізація представляє собою механізм управління кредиторською заборгованістю, при якому існуюча кредиторська заборгованість максимально зменшується, або ж повністю погашається.

Вигоди, витрати та втрати, яких може зазнати будь-яке підприємство у тій чи іншій господарській ситуації, безперечно, слід враховувати у процесі прийняття управлінських рішень. У зв'язку з цим у ході дослідження були систематизовані вигоди, витрати та втрати, пов'язані з процесом управління дебіторською та кредиторською заборгованостями на підприємствах, що відображено в табл. 3.6.

Наведені міркування дозволяють зробити висновки щодо змісту погодженого управління дебіторською та кредиторською заборгованостями в системі управління підприємством.

З огляду на досліджений матеріал, одним із важливих критеріїв управління дебіторською та кредиторською заборгованістю є збалансування їх співвідношення. Здебільшого кредиторська заборгованість може мати вищі показники, а це свідчить про раціональне використання підприємством власних коштів, адже воно більше залучає їх в обіг, а не виконує виплати з нього, але, з іншого боку, суб'єкт господарювання повинен погашати свою заборгованість. Якщо термін погашення кредиторської заборгованості перевищує термін погашення дебіторської заборгованості, то погіршуються фінансовий стан підприємства, його платоспроможність та конкурентоспроможність. Якщо дебіторська заборгованість має швидшіший темп оборотності, ніж кредиторська, то підприємство повинно провести обґрунтовану кредитну

політику щодо залучення коштів із дебіторської заборгованості на погашення кредиторської заборгованості.

Таблиця 3.6 – Систематизація вигід і витрат, які слід враховувати під час прийняття рішень щодо управління дебіторською та кредиторською заборгованостями.

Види вигід, витрат і втрат	Дебіторська заборгованість	Кредиторська заборгованість
1. Прямі вигоди	Збільшення товарообігу й відповідно доходу та прибутку від продаж; відносне зниження постійних витрат; одержання знижок за умов авансових платежів постачальникам; економія витрат зі зберігання товарів; зниження податків по безнадійній заборгованості.	Дохід від використання; зменшення середньозваженої вартості капіталу; дохід від інфляції.
2. Прямі витрати	Трансакційні витрати з обслуговування заборгованості; плата за залучення додаткових джерел фінансування.	Трансакційні витрати з залученням коштів; надання знижок за умов авансових розрахунків покупців.
3. Прямі втрати	Втрати від інфляції; списання безнадійної заборгованості.	Штрафи, пені, недотримки у разі порушення строків повернення й інших умов договорів.
4. Альтернативні витрати	Одержання доходу по депозиту або інших видів діяльності.	Втрати знижок у разі оплати товарів з відстрочкою платежу.
5. Втрачені можливості	Репутація вигідного партнера.	Репутація стабільного кредитора.

Таким чином, погоджене управління дебіторською та кредиторською заборгованостями передбачає погодженість: у сумі та складі заборгованостей; у строках і швидкості обігу заборгованостей; у цінових і вартісних оцінках заборгованостей; у формуванні вільних грошових коштів.

3.2 Цифрові трансформації та їх взаємозв'язок із системою економічної безпеки підприємства

Через низьку рентабельність компанії-виробники у масложировій промисловості шукають нові рішення для підвищення ефективності виробництва. Цифровізація пропонує прогресивні рішення цієї проблеми.

Так українські дослідники, що працюють з проблемами цифрової трансформації в Україні, у своїх працях наводять приголомшуючу статистику, так лише 5 % підприємств розвинених країн, серед яких США, Великобританія, Германия, Китай, Японія та інші країн світу, вважаються повністю «трансформованими», 83% або «демонструють прогрес у ІТ- трансформації», або є її прихильниками, «активно використовують та модернізують технології», 12% підприємств використовують застарілі технології та не відповідають. Але необхідність цифрових трансформацій є очевидною. Так з 96% підприємств, хто пройшов цифрову трансформацію, наступного року підвищили доходи у два рази порівняно із планованими [57].

Таким чином, проведення цифрових трансформацій є необхідною умовою досягнення підприємством високого рівня економічного розвитку та є платформою для покращення положення бізнесу в сучасному конкурентному середовищі. Цифрова економіка дозволяє «підвищити ефективність та конкурентоспроможність окремих підприємств, економіки загалом та рівень життя населення» [58]. Нажаль вітчизняні підприємства не можуть похизуватись високим рівнем «цифровізації».

Слід зауважити, що цифрові трансформації – це процес, через який підприємства з використанням цифрових технологій та сервісів можуть перейти на значно вищий рівень виробництва, відношення між партнерами, клієнтами, працівниками.

На наш погляд, основними факторами запровадження цифрових технологій на підприємствах харчової промисловості, до яких відноситься і ПП

«Оліяр», є необхідність:

- забезпечення ефективності господарської діяльності та фінансової стійкості підприємства (виходячи із мети бізнесу та корпоративних інтересів);
- забезпечення якості готової продукції, якою є продукти харчування;
- забезпечення конкурентоспроможності підприємства;
- підтримка курсу України на Євроінтеграцію;
- забезпечення фізичного, майнового, фінансово-економічного, інформаційного захисту.

Певною мірою «цифровізація» на підприємствах України вже триває. У сучасному бізнесі широко використовуються технології інформаційно-пошукових систем Інтернет, розміщення реклами та продаж товарів в Інтернеті, електронних платежів, електронних тендерів, електронних карткових розрахунків (в т.ч. з оплати праці), автоматизованих систем обліку заробітної плати та обліково-звітних процесів, електронних систем охорони та пожежної безпеки, електронних систем збору інформації контрольно-вимірювальних пристроїв, мобільний та селекторний зв'язок тощо [58, 59, 60].

Як зазначає Ткачук Г. О.: «Виходячи із специфіки функціонування бізнесу в харчовій переробній промисловості перелік ймовірних об'єктів цифрових трансформаційних процесів підприємства у галузі виробництва продуктів харчування представлено в табл. 3.7. Об'єкти розділено на три блоки: інфраструктура забезпечення цифровізації (блок 1), інформаційно-комунікативні системи (блок 2) та бізнес-процеси та системи управління (блок 3)» [57].

Наведене групування об'єктів трансформації проведено з огляду на дослідження Т.Месенбурга, який обґрунтував основні складові цифрової економіки: «підтримуюча інфраструктура (апаратне та програмне забезпечення, телекомунікації, мережі); електронний бізнес (будь-які процеси, які проводяться через комп'ютерні мережі); електронна комерція (передача товарів он-лайн)».

Таблиця 3.7 – Перелік ймовірних об'єктів цифрових трансформацій на підприємствах харчової промисловості

ОБ'ЄКТИ ЦИФРОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ НА ПІДПРИЄМСТВІ			
Блок 1 – Інфраструктура забезпечення цифровізації (ІЗЦ)			
Блок 2 - Інформаційно-комунікативні системи (ІКС)		Блок 3 - бізнес-процеси та системи управління (БП та СУ)	
ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ	<ul style="list-style-type: none"> - пошук, збір, накопичення, зберігання та передача інформації в системі управління - електронні платежі - розрахунки з клієнтами - розрахунки з працівниками - обліково-аналітичні, статистичні розрахунки та звітність - розрахунки по податкам та обов'язковим платежам - комунікації з державними органами - інші комунікації - бібліотека нормативно-методичної літератури - архівні дані 	<ul style="list-style-type: none"> - процеси адміністрування - процеси логістики - процеси виробництва - інфраструктура виробництва - процеси продажу - процеси інвентаризації - система управління (менеджменту) - система маркетингу - система управління якістю продукції - система управління кадрами - система захисту (фізична охорона, пожежна безпека тощо) - система розрахунків - система економічної безпеки 	ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ

Запровадження «цифрових» трансформацій на підприємстві взаємопов'язано із системою його економічної безпеки (рис. 3.1).

Трансформаційні перетворення (і цифрові трансформації не виняток) несуть із собою певні загрози та ризики, включаючи загрози «кібератак». З іншої сторони, загрози та ризики цифрових трансформацій на підприємстві нівелюються функціонуванням системи економічної безпеки. Економічна безпека підприємства представляє собою «захищеність його діяльності від негативного впливу зовнішнього середовища, а також здатність швидко усунути виниклі загрози або пристосуватися до наявних умов, що негативно впливають на його діяльність».

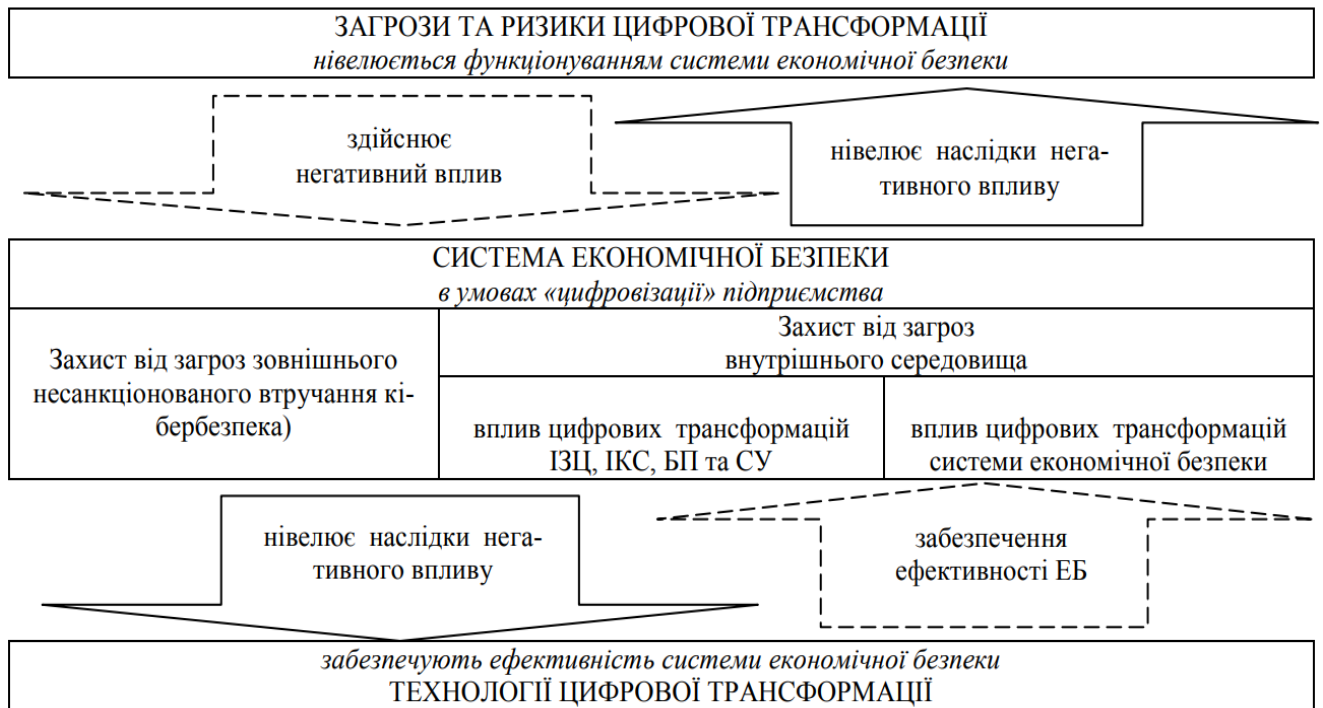

Рисунок 3.1 – Взаємозв’язок «цифрової» трансформації та економічної безпеки підприємства

Концепція безпечності трансформаційних перетворень підприємства полягає в тому, що «трансформаційні перетворення можуть вважатися безпечними, якщо існуюча система економічної безпеки підприємства в змозі спрогнозувати, завчасно ідентифікувати та оцінити ймовірні загрози та негативні тенденції, які викликані цими перетвореннями, забезпечити максимально можливий захист від їхнього впливу, розробити та оперативно реалізувати заходи щодо їх запобігання та ліквідації або нівелювання наслідків» [62].

Серед внутрішніх факторів ризику промислових підприємств в умовах Індустрії 4.0 найбільш важливими є наступні:

- помилки впровадження цифрових технологій в процеси виробництва;
- недосконалість вибудовування нової організаційної структури;
- налагодження горизонтальних і вертикальних цифрових інтеграцій між підрозділами підприємства, можливості збоїв та втрати інформації;

– проблеми пошуку джерел фінансування, необхідних для впровадження цифрових технологій в процеси організації та виробництва [63-65].

Процес цифрових трансформацій системи економічної безпеки на підприємстві забезпечується функціонування системи відповідних компонентів (рис. 3.2).

Рисунок 3.2 – Взаємозв'язок структурних компонентів системи запровадження «цифровізації» та економічної безпеки підприємства

Слід відмітити, що ефективність процесів «цифровізації» економіки, зокрема підприємств масложирової промисловості, можлива, на нашу думку, за наявності державної підтримки розвитку промисловості в цілому. Деякі обов'язкові компоненти, які необхідно запровадити на першому етапі «цифровізації», вже були запроваджені в Україні. Так, була прийнята Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018 - 2020 роки та затверджений план заходів щодо її реалізації. Також ще потрібно узгодити промислову політику та стратегія «цифровізації» промисловості.

Одночасно підприємство розробляє власну концепцію та корпоративну політику щодо запровадження цифрових технологій.

Так, Ткачук Г. О. зазначає: «Інноваційний портфель «цифровізації» підприємства має включати такі компоненти:

- концепцію та корпоративну політику підприємства щодо цифровізації»;
- стратегію підприємства та програму бюджетування;
- інструментарій цифрових перетворень (сценарій, технології, дорожня карта тощо);
- моделі інфраструктурного та кадрового забезпечення» [62].

Такий підхід сприятиме гармонізації цифрових трансформаційних процесів на різних рівнях розвитку «цифрової» економіки.

Висновки до розділу 3

Удосконалення управління дебіторською та кредиторською заборгованістю є одним з напрямків антикризового управління ПП «Оліяр», і є джерелом відновлення внутрішніх резервів ліквідності та фінансового оздоровлення підприємства

Аналіз структури дебіторської заборгованості ПП «Оліяр» у 2020 і 2021 роках показав, що значних змін не відбулося. У структурі дебіторської заборгованості переважає питома вага дебіторської заборгованості за розрахунками з бюджетом і відповідно становить 44,7 % і 47,6 %. Також спостерігається її значне підвищення на 42,5%. Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги становить приблизно чверть і змін в її структурі не спостерігається. Хоча слід відмітити достатньо суттєве її збільшення, на 35,3 %.

Аналізуючи структуру кредиторської заборгованості впродовж 2020 – 2021 років ПП «Оліяр», можна зробити висновки, що найбільш проблемними її статтями є короткострокові кредити банків, які складають майже її половину і за останній рік збільшилися на 48,2 %. Також інші поточні зобов'язання складають 30,6 та 43,9% відповідно, і мають також негативну динаміку щодо

збільшення (+13,3%).

Встановлено, що одним із важливих критеріїв управління дебіторською та кредиторською заборгованістю є збалансування їх співвідношення. Здебільшого кредиторська заборгованість може мати вищі показники, а це свідчить про раціональне використання підприємством власних коштів. При цьому менеджменту підприємства під час прийняття рішень щодо управління дебіторською та кредиторською заборгованостями слід враховувати систематизацію вигід і витрат, які представлені в розділі.

Встановлено, що проведення цифрових трансформацій є необхідною умовою досягнення підприємством високого рівня економічного розвитку та є платформою для покращення положення бізнесу в сучасному конкурентному середовищі.

З огляду на вищезазначене, ПП «Оліяр» для підвищення своєї життєздатності може взяти вектор на цифровізацію своїх бізнес процесів. Так, комплексний підхід до створення цифрових двійників забезпечить йому суттєві переваги:

1) підприємство зможе прогнозувати продуктивність технологічної установки і самої продукції, а також набути впевненості в тому, що його продукція повністю відповідає очікуванням замовників.

2) аналіз експлуатаційних і технічних даних дозволить оптимізувати процеси, планувати заходи технічного обслуговування і приймати раціональні ділові рішення.

3) підвищена продуктивність, енергоефективність і більш економічне використання ресурсів дозвлять скоротити загальні експлуатаційні витрати в довгостроковій перспективі.

В цілому рівень рентабельності ПП «Оліяр» буде підвищуватися, що дасть змогу накопичити власні джерела фінансування активів та забезпечити прийнятний рівень автономії та ліквідності, і таким чином, підвищити рівень своєї фінансової безпеки.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі магістра наведене теоретичне узагальнення та вирішення завдання, яке полягає у розвитку теоретико-методичних положень та розробці практичних рекомендацій щодо удосконалення управління життєздатністю ПП «Оліяр» шляхом формування антикризових заходів. Загальні висновки, одержані в результаті дослідження, зводяться до наступного:

З'ясовано, що життєздатність підприємства – це здатність підприємства здійснювати процес функціонування, адаптації та розвитку за допомогою сукупності різних управлінських інструментів та механізмів динамічної взаємодії внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства протягом необмеженого періоду для досягнення ефективності, результативності та конкурентоспроможності.

Встановлено, що під управлінням життєздатністю підприємства пропонується розуміти систематичну, цілеспрямовану, планомірну діяльність з посилення життєздатності підприємства за допомогою сукупності впливів на основі розробки і реалізації різних управлінських функцій, технологій та методів, спрямованих на підтримання, поліпшення або перехід до нового стану його функціонування.

Виявлено, що забезпечення життєздатності підприємств обумовлює створення таких умов, згідно яких створено належні можливості функціонування та сталого розвитку, здійснюється планування та реалізуються заходи, спрямовані на недопущення погіршення економічної безпеки і настання для нього кризового стану.

Для фінансової стабілізації підприємства, з метою підтримання його життєздатності, доцільно застосовувати політику антикризового фінансового управління є частиною загальної фінансової стратегії підприємства. Основною метою антикризового фінансового управління є швидке відновлення платоспроможності і відновлення достатнього рівня фінансової стійкості підприємства для уникнення його банкрутства.

Також встановлено, діагностика економічної захищеності підприємства – це процес виявлення та якісного і кількісного оцінювання величини протистояння впливу негативних явищ на фінансово-економічні результати підприємницької діяльності внаслідок розроблених систем контролю. Вони ґрунтуються на системно-комплексному та структурно-функціональному методах розпізнавання відповідності критеріям економічного захисту підприємства або відхиленням профільних показників-індикаторів від дозволеного діапазону нормативних значень у комплексній системі диференційованих складових інтегрованого економічного захисту.

В ході дослідження проведено рейтингову експрес-оцінку рівня фінансової безпеки ПП «Оліяр», яка оцінка враховує всі найважливіші параметри фінансово-господарської діяльності, що як найповніше характеризують фінансову безпеку підприємства (коефіцієнт забезпеченості власними коштами, коефіцієнт покриття, інтенсивність обороту авансованого капіталу, ефективність управління підприємством, рентабельність власного капіталу).

Було проведено порівняння показників рейтингової оцінки фінансової безпеки за 2 роки (2020-2021рр.), що дало можливість зробити висновки про ефективність діяльності. Так у 2020 р. рейтингова оцінка склала 0,653, що свідчить про недостатньо стійке фінансове становище. Проаналізувавши показники, маємо не задовільний коефіцієнт поточної ліквідності, що негативно вплинуло на загальну рейтингову оцінку незважаючи на достатні показники рентабельності. В 2021 р. спостерігаємо підвищення даного показника, що є свідченням підвищення фінансової безпеки підприємства.

Діагностика фінансової безпеки ПП «Оліяр» на основі індикаторного підходу показала, що 4 з 9 індикаторів мають критичне значення. Тому керівництву ПП «Оліяр» слід звернути увагу на фінансову економічну безпеку і управління нею. Тому що, якщо частка фактично досягнутих коефіцієнтів, що не відповідають оптимальним значенням коливається від 10 до 50 %, то діяльність підприємства вважається умовно надійною.

Проаналізувавши, які показники не відповідають граничним значенням індикаторів, слід зауважити, що особливу увагу потрібно приділити управлінню поточними зобов'язаннями. Оскільки їх висока питома вага у структурі капіталу негативно впливає і на показники майнового стану, і на показники ліквідності і на фінансовий ризик.

Результати аналізу рівня фінансової безпеки за бальною оцінкою, також підтверджують висновки, які були зроблені при проведенні аналізу індикаторним методом. Сума балів, розрахована по ПП «Оліяр» склала 210, що відповідає II класу і дозволяє оцінити рівень його фінансової безпеки по напрямкам, що вивчаються, як нормальний.

Проведений аналіз фінансово-господарської діяльності та розрахунок узагальненої оцінки фінансової безпеки підприємства показав, що загальний рівень фінансової безпеки знаходиться у зоні, що потребує прийняття збалансованих управлінських рішень.

У підприємства є позитивна тенденція розвитку, позитивна динаміка прибутку та рентабельності. Але водночас потрібно приділити увагу управлінню позиковим капіталом. Оскільки висока його питома вага негативно впливає на рівень фінансово-економічної безпеки. Тому необхідно визначити, наскільки, ситуація, що склалась на підприємстві загрожує його поточній та майбутній фінансовій діяльності.

Встановлено, що одним з ключових інструментів відновлення внутрішніх резервів ліквідності та фінансового оздоровлення підприємства є управління рівнем дебіторської та кредиторської заборгованостей. У той же час нехтування аналізом дебіторської й кредиторської заборгованості та моніторингом рівня ліквідності активів може привести досить благополучне підприємство до стану банкрутства.

Аналіз методів управління дебіторською заборгованістю оказав, що найбільш дієвими нині у процесі управління та контролю дебіторської заборгованості є надання особам-боржникам знижки за зменшення строку її

погашення, адже це допомагає створити стимул, щоб рахунки сплачувалися відповідно до встановлених строків. У нашій країні на підприємствах цей метод ще не набув широкого застосування, але досвід зарубіжних країн доводить, що він є ефективним та вигідним. Проте більш дієвим методом управління дебіторською заборгованістю є недопущення виникнення критичних обсягів заборгованості.

Аналіз структури дебіторської заборгованості ПП «Оліяр» у 2020 і 2021 роках показав, що значних змін не відбулося. У структурі дебіторської заборгованості переважає питома вага дебіторської заборгованості за розрахунками з бюджетом і відповідно становить 44,7 % і 47,6 %. Також спостерігається її значне підвищення на 42,5%. Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги становить приблизно чверть і змін в її структурі не спостерігається. Хоча слід відмітити достатньо суттєве її збільшення, на 35,3 %. Інша поточна дебіторська заборгованість становить за 2020 рік – 23,4 %, за 2021 рік – 19,4 %.

Оскільки найбільшу питому вагу у структурі дебіторської заборгованості ПП «Оліяр» займають розрахунки з бюджетом, то ми не можемо зазначити, що підприємство має проблеми з кредитною політикою щодо своїх покупців. Вплинути на розрахунки з бюджетом є достатньо важкою управлінською задачею.

Щодо управління кредиторською заборгованістю, встановлено, що цей процес є важливим аспектом фінансового управління та контролю на підприємстві, адже кредит – основна опора діяльності сучасної економіки.

Аналізуючи структуру кредиторської заборгованості впродовж 2020 – 2021 років ПП «Оліяр», можна зробити висновки, що найбільш проблемними її статтями є короткострокові кредити банків, які складають майже її половину і за останній рік збільшилися на 48,2 %. Також інші поточні зобов'язання складають 30,6 та 43,9% відповідно, і мають також негативну динаміку щодо збільшення (+13,3%). Позитивною динамікою є зменшення поточних зобов'язань за довгостроковими зобов'язаннями з 14,6 до 4,3%.

Надано рекомендації розглянути альтернативні джерела фінансування для ПП «Оліяр», т.к. короткострокові кредити мають достатньо високе значення не лише у структурі поточних зобов'язань, а й у структурі всього капіталу і становлять 28,3 %. Питома вага усього позикового капіталу у структурі джерел фінансування активів складає 65%.

Удосконалено управління дебіторською та кредиторською заборгованістю в системі антикризового управління ПП «Оліяр», і встановлено, що це є джерелом відновлення внутрішніх резервів ліквідності та фінансового оздоровлення підприємства.

Розроблено систематизацію вигід і витрат, які слід враховувати під час прийняття рішень щодо управління дебіторською та кредиторською заборгованостями.

Встановлено, що проведення цифрових трансформацій є необхідною умовою досягнення підприємством високого рівня економічного розвитку та є платформою для покращення положення бізнесу в сучасному конкурентному середовищі.

Виходячи із специфіки функціонування бізнесу в харчовій переробній промисловості, виявлено перелік ймовірних об'єктів цифрових трансформаційних процесів підприємства у галузі виробництва продуктів харчування. Об'єкти розділено на три блоки: інфраструктура забезпечення цифровізації, інформаційно-комунікативні системи та бізнес-процеси та системи управління.

Підприємству доцільно впровадити в свою діяльність інноваційний портфель «цифровізації» підприємства має включати такі компоненти: концепцію та корпоративну політику підприємства щодо цифровізації; стратегію підприємства та програму бюджетування; інструментарій цифрових перетворень (схеми, технології, дорожня карта тощо); - моделі інфраструктурного та кадрового забезпечення».

Такий підхід сприятиме гармонізації цифрових трансформаційних процесів на різних рівнях розвитку «цифрової» економіки.

З огляду на вищезазначене, запропоновано ПП «Оліяр» для підвищення своєї життєздатності взяти вектор на цифровізацію своїх бізнес процесів. Так, комплексний підхід до створення цифрових двійників забезпечить йому суттєві переваги:

1) підприємство зможе прогнозувати продуктивність технологічної установки і самої продукції, а також набути впевненості в тому, що його продукція повністю відповідає очікуванням замовників.

2) аналіз експлуатаційних і технічних даних дозволить оптимізувати процеси, планувати заходи технічного обслуговування і приймати раціональні ділові рішення.

3) підвищена продуктивність, енергоефективність і більш економічне використання ресурсів дозволять скоротити загальні експлуатаційні витрати в довгостроковій перспективі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Федотова І. В. Санджай Кумар Бал. Життєздатність підприємства: поняття й специфічні риси. Економіка транспортного комплексу. 2020. Вип.3. С. 5-22.
2. Методологія моделювання життєздатних систем в економіці : монографія / Лисенко Ю. Г. та ін. Донецьк: Ю-В ЛТД. 2009. 350 с.
3. Beer S. Brain of the Firm. Allen Lane. The Penguin Press / London : Herderand Herder, USA/ 1972/ 364 p/
4. Алехин А. Б. Жизнеспособность промышленных предприятий: формирование и оценка. Вісник Маріупольського державного університету. 2012. №3. С. 22-31.
5. Андрющенко І. Є. Формування життєздатності промислових підприємств : монографія. Маріуполь : ПДТУ, 2017. 329 с.
6. Череп А. В., Бугай В. З., Череп О. Г., Горбунова А. В. Управління життєзабезпеченням промислових підприємств шляхом формування антикризових заходів : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2019 р. 190 с.
7. Панченко В. А. Управління життєздатністю в системі економічної безпеки підприємств. *Modeling the Development of the Economics Systems*. 2022. № 3. С. 127-132.
8. Федотова І. В. Управління життєздатністю підприємства: сутність та концептуальні положення. *Економічний журнал Одеського політехнічного університету*. 2020. № 2(12). С. 94–101.
9. Elkington J. Cannibals with Forks: The Triple Bottom Line of the 21st Century Business. Oxford: Capstone Publishing. 2000. 162 p.
10. Васильців Т. Г., Лупак Р. Л., Васильців В. Г. Характеристики функціональних складових економічної безпеки сектору інформаційно-комунікаційних технологій України. *Економічний дискурс*. 2017. Вип. 1. С. 161–172.

11. Панченко В. Управління інформаційною безпекою держави та підприємств: правові та організаційні аспекти. *Актуальні проблеми правознавства*. 2020. № 1 (21). С. 103–109.
12. Бланк И. А. Антикризисное финансовое управление предприятием. Киев : Эльга, Ника-Центр, 2006. 672 с.
13. Іванюта С. М. Антикризисне управління в аграрній сфері контролінгу : автореф. дис. д-ра екон. наук : 08.06.01. Київ, 2006. 20 с.
14. Коваленко В. В., Суганяка М. В., Фучеджи В. І. Антикризисне фінансове управління в системі суб'єктів економічної діяльності: методи та інструменти оцінювання : монографія. Одеса : ОНЕУ, 2013. 381 с.
15. Васильців Т. Г., Волошин В. І., Бойкевич О. Р., Каркавчук В. В. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення : монографія / за ред. Т. Г. Васильціва. Львів : ВИДАВНИЦТВО, 2012. 386 с.
16. Воробйов В. І., Штангрет А. М., Петрашова О. М. Удосконалення методичного забезпечення антикризового управління на підприємствах видавничо-поліграфічної галузі : монографія. Київ : УкрНДІСВД, 2010. 296 с.
17. Жилінська Л. О. Теорія, методологія, практика управління розвитком промислових підприємств : монографія. Маріуполь : ПДТУ, 2015. 429 с.
18. Коваленко О. В. Антикризисное управління: теорія, методологія та механізми реалізації : монографія. Запоріжжя, ЗДІА. 2011. 212 с.
19. Лігоненко Л. О. Антикризисное управління підприємством: теоретико-методологічні засади та практичний інструментарій : монографія. Київ : Київ. нац. тор.-екон. ун-т, 2001. 580 с.
20. Чернявский А. Д. Антикризисное управление. Киев : МАУП, 2006. 256 с.
21. Коваленко В. В., Суганяка М. В., В. І. Фучеджи В. І. Антикризисное фінансове управління в системі суб'єктів економічної діяльності: методи та інструменти оцінювання : монографія. Одеса : 2013. 381 с.
22. Череп А. В. Фінансова санація і банкрутство суб'єктів

господарювання : підручник. Ольштин :Університет Вармінсько- Мазурський, 2011. 458 с.

23. Кухта П. В. Кризи, їх причини та наслідки. *Ефективна економіка: електронне наукове фахове видання*. Дніпро. 2012. № 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1439>.

24. Хома І. Б. Діагностика економічної захищеності машинобудівного підприємства: автореф. дис. д-ра екон. наук: 08.00.04. Львів, 2013. 47 с.

25. Горбачук Ю. А., Кушнір Н. Б. Економічна діагностика: Інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення. Рівне : НУВГП, 2007. 176 с.

26. Підхомний О. М., Яструбецька Л. С. Індикатори оцінки рівня фінансової безпеки суб'єктів господарювання. *Економічні науки : зб. наук. праць. Сер. облік і фінанси*. Луцьк. 2007. Вип. 23. С. 234 – 237.

27. Конспект лекцій з дисципліни «Управління потенціалом підприємства» для студентів ЗДІА спеціальностей 7.050107 і 8.050107 «Економіка підприємства» / укл. Г. М. Остапова, Р. В. Севастьянов. Запоріжжя : ЗДІА, 2006. 212 с.

28. Арєф'єва О. В., Кузенко Т. В. Економічні основи формування фінансової складової економічної безпеки. *Актуальні проблеми економіки*. Київ. 2009. № 1. С. 98 – 103.

29. Грицюк Н. А. Методичні підходи до обґрунтування індикаторів оцінки рівня фінансової безпеки підприємства. *Проблеми науки*. Київ. 2008. № 6. С. 31–35.

30. Судакова О. І. Економічна діагностика банкрутства підприємства. *Економічний простір*. 2008. №14. С. 198-206.

31. Антоненко В. М., Портнова Г. О. Дослідження, апробація та розвиток наукових підходів до оцінки фінансово-економічної безпеки підприємств. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2012. №1. С. 345-355. URL: [http:// ea.dgtu.donetsk.ua:8080/jspui/bitstream/.../25452/](http://ea.dgtu.donetsk.ua:8080/jspui/bitstream/.../25452/).

32. Косянчук Т. Ф. Аналіз підходів до оцінки рівня економічної безпеки промислового підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. №3. Том 1 (212). 2014. С. 59-62.
33. Шеремет О. О. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Київ : «Кондор», 2005. 196 с.
34. Даниленко В. А. Застосування моделей діагностики банкрутства для оцінки фінансової стійкості промислових підприємств України. *«Науковий вісник Академії муніципального управління»*. Зб. наук. праць, серія «ЕКОНОМІКА». 2009. Вип 7. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvamu/ekon/2009_7/09_dvaeou.pdf.
35. Клочан В. П., Клочан В. В., Костаневич Н. І. Оцінка моделей діагностики банкрутства. *Економіка АПК*. Київ. 2010. №1. С. 97-101.
36. Шляга О. В., Степанчук О. І. Аналіз підходів до оцінки рівня економічної безпеки промислового підприємства. *Theory and practice: problems and prospects*. URL: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/evzdia_8_037.
37. Забияко С. В., Светлова Е. С. Риск-менеджмент – основа економічної безпеки підприємства. *Защита информации. Конфидент*. 2002. № 3. С. 51-55.
38. Економіка підприємства (структурно-логічний посібник) / за ред. С. Ф. Покропивного. Київ : КНЕУ, 2001. 457 с.
39. Ілляшенко С. М. Складові економічної безпеки підприємства і підходи до їх оцінки. *Актуальні проблеми економіки*. 2003. № 3. С. 12-19.
40. Економіка підприємства : підручник / за заг. ред. Й. М. Петровича. 2-ге вид., виправ. Львів : Моноліт, 2007. 580 с.
41. Ареф'єв В. О. Моделювання управлінських впливів щодо формування системи фінансової безпеки підприємства. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. Харків. 2011. № 36. С. 110 – 112.
42. Мойсеєнко І. П., Демчишин М. Я. Економетричний аналіз стану економічної безпеки суб'єктів господарювання *Наук. вісн. Львів. держ. ун-ту*

внутрішніх справ : зб. наук. праць. Сер. Економічна. Львів. 2010. Вип. 3. С. 251–263.

43. Козаченко Г. В., Пономарьов В. П., Ляшенко О. М. Економічна безпека підприємства: сутність та механізми забезпечення : монографія. Київ : Лібра, 2003. 280 с.

44. Бондарчук Н., Гуменчук М. Сутність фінансово-економічної безпеки підприємства та необхідність її забезпечення. *Ефективна економіка*. 2016. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5409>

45. Отенко І. П., Азаренков Г. Ф., Іващенко Г. А. Фінансовий аналіз : навчальний посібник. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. 156 с.

46. Алексєєв І. В., Хома І. Б. Теоретико-методологічні засади формування основ діагностики економічної захищеності промислового підприємства. *Всеукраїнський наук.-вироб. журнал «Інноваційна економіка»*. Тернопіль : ТІ АПВ НААН, 2011. Т. 5 (24). С. 137–143.

47. Забезпечення фінансово – економічної безпеки підприємництва: навчальний посібник / за ред. Г. В. Соломіна. Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2018. 234 с.

48. Жовна О. М., Молодецька О. М. Оцінка фінансової безпеки підприємств на основі відокремленої діагностики кризового стану за поточний та минулі періоди. *Ефективна економіка*. 2011. №10 URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/-?op=1&z=752>

49. Кручак Л.В. Аналіз стану дебіторської та кредиторської заборгованості суб'єкта господарювання. *Економічний аналіз*. 2016. Том 25. № 2. С. 93-98.

50. Гнатенко Є. П. Щодо аналізу стану дебіторської та кредиторської заборгованості на підприємстві. *Економічні науки. Сер.: Облік і фінанси*. 2013. Вип. 10 (1). URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2013_10%281%29__20

51. Дубровська Є.В. Дослідження сутності поняття «дебіторська заборгованість». *Вісник Сумського державного університету*. 2009. № 2. С. 202-205.

52. Костюнік О. В., Сторожук В. В. Управління дебіторською та кредиторською заборгованістю на підприємствах. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки*. 2017. Випуск 27. Частина 3. С. 113-116.

53. Єригіна І. О. Проблема управління дебіторською заборгованістю підприємства та шляхи її вирішення. *Криворізький економічний інститут «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана». Серія «Економічні науки. Облік та аудит»*. 2017. №1.

54. Новікова Н. М. Управління дебіторською заборгованістю торговельного підприємства: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.04. Київ, 2008. 24 с.

55. Рудика В. І., Чемчикаленко Р. А., Крупко К. С. Управління дебіторською та кредиторською заборгованістю підприємства. *Економіка та суспільство*. 2018. Випуск 17. С. 601 - 606.

56. Іванов С. В. Організаційні засади погодженого управління дебіторською та кредиторською заборгованістю підприємства. *Культура народів Причорномор'я*. 2012. № 240. С. 46-49.

57. Ткачук Г. О. Цифрові трансформації: взаємозв'язок із системою економічної безпеки підприємства. *Економіка харчової промисловості*. 2019. Том 11, вип. 4. С. 42-50.

58. Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації від 17 січня 2018 р. № 67 Законодавство України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80>.

59. Україна переходить на «цифрову економіку». Що це означає? Укрінформ. Мультимедійна платформа іномовлення України: URL: <https://www.ukrinform.ua/-rubric-society/2385945-ukraina-perehodit-nacifrovu-ekonomiku-so-ce-oznacaє.html>.

60. Гудзь О. Є. Цифрова економіка: зміна цінностей та орієнтирів управління підприємствами. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2018. № 2 (24). URL: http://www.dut.edu.ua/uploads/p_1010_10116202.pdf.

61. Зуб П. В., Калач Г. М. Цифровізація бізнес-процесів промислових підприємств. *Економіка та суспільство*. 2021. Випуск 26 . URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/385>.

62. Ткачук Г.О. Концепція безпечності трансформаційних перетворень на підприємствах харчової промисловості. *Інформаційне суспільство: технологічний, економічний та технічний аспекти становлення (випуск 43): матеріали міжнародної наукової інтернет-конференції 14 листопада 2019 року*. URL: <http://www.konferenciaonline.org.ua/arhiv-konferenciy/arhiv-konferenciy14-11-2019>.

63. Звіт Глобального центру з цифрової трансформації бізнесу: Digital Vortex. How Digital Disruption Is Redefining Industries. URL: <https://www.cisco.com/c/dam/en/us/solutions/collateral/industry-solutions/digital-vortex-report.pdf>.

64. Лазебник Л. Л., Войтенко В. О. Інформаційна інфраструктура в цифровізації бізнес-процесів підприємства. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2020. Випуск 42. С. 18–22. URL: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2020/42-2020/5.pdf>.

65. Лісова Р.М. Вплив діджиталізації на бізнес-моделі: етапи та інструменти цифрової трансформації. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2019. Вип. 24(2). С. 114–118. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/-Nvuumevcg_2019_24%282%29__24 (дата звернення: 16.04.2021).

66. Касьянова Н. В., Кравчук Ю. Л. Безпека підприємства в умовах цифрової трансформації. *Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics»*. 2020. №20. С. 124-129 URL: <https://modecon.mnau.edu.ua>.

67. Gerbert van den Berg, Paul Pietersma Key Management Models. The 75+ models every manager needs to know. Pearson. 2015. 326 p.
68. Castells M. The Rise of the Network Society, The Information Age: Economy, Society and Culture, Vol. I. / Castells M. Cambridge, MA; Oxford, UK: Blackwell (1996) (second edition, 2000). 306 p.
69. Morgan S. Top 5 cybersecurity facts, figures, predictions, and statistics for 2019 to 2021. Cybersecurity Ventures. URL: <https://cybersecurityventures.com/top-5-cybersecurity-facts-figures-predictions-and-statistics-for-2019-to-2021/>.
70. Berger R., Bloching B., Leutiger P. The digital transformation of industry. How important is it? Who are the winners? What must be done now? Study commissioned by the Federation of German Industries (BDI), Munich. URL: https://www.researchgate.net/publication/304525645_The_digital_transformation_of_industry.
71. Engelbart D. C. Augmenting Human Intellect: A Conceptual Framework. 1962. URL: <https://www.dougenelbart.org/content/view/138/#0>.
72. Stiglitz J. E. (2003). Globalization and the economic role of the state in the new millennium. Industrial and Corporate Change. Vol. 12, 1, 3–26. doi: <https://doi.org/10.1093/icc/12.1.3>.

Додаток А

Баланс ПП "Оліяр" на 31.12.2020

Додаток 1
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 1 "Залишки вагати до фінансової звітності"

Підприємство Приватне підприємство "Оліяр"	Дата (рік, місяць, число)	КОДИ
Територія Львівська	за ЄДРПОУ	2021 01 01
Організаційно-правова форма господарювання Приватне підприємство	за КОАТУУ	32461721
Вид економічної діяльності Виробництво олій та тваринних жирів	за КОПФГ	4623687001
Середня кількість працівників 1 568	за КВЕД	120
Адреса, телефон с. Стапчани, Пустомитівський р-н., Львівська обл., 81118		10.41
	2382398	

Одиниця виміру: тис. грн. без десяткового знака (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма №2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)

Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):
за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку
за міжнародними стандартами фінансової звітності

V

Баланс (Звіт про фінансовий стан)
на **31 грудня 2020** р.

Форма №1 Код за ДКУД **1801001**

А К Т И В	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
I	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	3 766	3 122
первісна вартість	1001	5 564	6 074
накопичена амортизація	1002	1 798	2 952
Незвершені капітальні інвестиції	1005	86 139	185 337
Основні засоби	1010	1 757 604	1 768 757
первісна вартість	1011	1 977 044	2 133 599
знос	1012	219 440	364 842
Інвестиційна нерухомість	1015	-	-
Первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	-	-
Знос інвестиційної нерухомості	1017	-	-
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	-	-
Накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	-	-
інші фінансові інвестиції	1035	-	-
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	27 761	93 993
Відстрочені податкові активи	1045	-	-
Гудвіл	1050	-	-
Відстрочені аквизиційні витрати	1060	-	-
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	1 875 270	2 051 209
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	1 348 081	1 768 796
Виробничі запаси	1101	1 174 150	1 566 435
Незавершене виробництво	1102	-	-
Готова продукція	1103	173 931	202 361
Товари	1104	-	-
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Депозити перестрахування	1115	-	-
Векселі одержані	1120	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	135 972	197 801
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	67 505	46 958
з бюджетом	1135	337 210	342 943
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140	437	148
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145	-	-
Інші поточні дебіторська заборгованість	1155	151 750	179 596
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	19 829	181 127
Готівка	1166	-	-
Рахунки в банках	1167	19 829	181 127
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-
Чистий переохоронка у отриманих резервах	1180	-	-
у тому числі в: резервах довгострокових зобов'язань	1181	-	-
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	-	-
резервах незароблених премій	1183	-	-

Продовження Додатку А

інших страхових резервах	1184	-	-
Інші оборотні активи	1190	-	-
Усього за розділом II	1195	2 060 784	2 717 369
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	3 936 054	4 768 578

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
I	2	3	4
I. Власний капітал			
Зарезервованний (пайовий) капітал	1400	1 491 289	1 491 289
Внески до незарезервованого статутного капіталу	1401	-	-
Капітал у дооцінках	1405	175 345	174 599
Додатковий капітал	1410	-	-
Емсійний дохід	1411	-	-
Накопичені курсові різниці	1412	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	150 385	309 680
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Видучений капітал	1430	(-)	(-)
Інші резерви	1435	-	-
Усього за розділом I	1495	1 817 019	1 975 568
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	26 209	23 061
Пенсійні зобов'язання	1505	-	-
Довгострокові кредити банків	1510	159 792	335 993
Інші довгострокові зобов'язання	1515	-	-
Довгострокові забезпечення	1520	-	-
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	-	-
Цільова фінансування	1525	-	-
Благодійна допомога	1526	-	-
Страхові резерви	1530	-	-
у тому числі:	1531	-	-
резерв довгострокових зобов'язань			
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	-	-
резерв незароблених премій	1533	-	-
інші страхові резерви	1534	-	-
Інвестиційні контракти	1535	-	-
Призовий фонд	1540	-	-
Резерв на виплату диск-поти	1545	-	-
Усього за розділом II	1595	186 001	359 054
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	951 288	1 247 082
Векселі видачі	1605	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	233 743	355 647
товари, роботи, послуги	1615	63 165	69 824
розрахунками з бюджетом	1620	9 420	11 896
у тому числі з податку на прибуток	1621	8 088	10 989
розрахунками зі страхування	1625	387	621
розрахунками з оплати праці	1630	5 112	3 839
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	19 654	41 534
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	-	-
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650	-	-
Поточні забезпечення	1660	2 378	8 041
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	647 887	695 472
Усього за розділом III	1695	1 933 034	2 433 956
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	-	-
Баланс	1900	3 936 054	4 768 578

Керівник

Подоба Ірина Романівна

Головний бухгалтер

Іванюшина Ольга Володимирівна

Г Візначається в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики.

Додаток Б

Звіт про фінансові результати ПП "Оліяр" на 31.12.2020

Підприємство	Дата (рік, місяць, число)	КОДИ	
		2021	01
Підприємство <u>Приватне підприємство "Оліяр"</u> (найменування)	за ЄДРПОУ	32461721	
Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)			
за	Рік 2020	р.	Форма №2 Код за ДКУД 1801003
I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ			
Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	4 792 654	3 689 529
Чисті зароблені страхові премії	2010	-	-
премії підписані, валова сума	2011	-	-
премії, передані у перестраховування	2012	-	-
зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	-	-
зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	-	-
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(4 048 252)	(3 254 895)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	-	-
Валовий:			
прибуток	2090	744 402	434 634
збиток	2095	(-)	(-)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	-	-
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	-	-
зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	-	-
зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	-	-
Інші операційні доходи	2120	72 885	18 699
у тому числі:	2121	-	-
дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю			
дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	-	-
дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	-	-
Адміністративні витрати	2130	(67 659)	(56 283)
Витрати на збут	2150	(241 226)	(188 027)
Інші операційні витрати	2180	(28 416)	(28 514)
у тому числі:	2181	-	-
витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю			
витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	-	-
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	479 986	180 509
збиток	2195	(-)	(-)
Доход від участі в капіталі	2200	-	-
Інші фінансові доходи	2220	30 450	2 728
Інші доходи	2240	140 469	184 751
у тому числі:	2241	-	-
дохід від благодійної допомоги			
Фінансові витрати	2250	(84 821)	(75 572)
Втрати від участі в капіталі	2255	(-)	(-)
Інші витрати	2270	(372 731)	(154 087)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	-	-

Продовження Додатку Б

Продовження додатка 2

Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	193 353	138 329
збиток	2295	(-)	(-)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(34 803)	(24 899)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	-	-
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	158 550	113 430
збиток	2355	(-)	(-)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
I	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	-	-
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	-	-
Накопичені курсові різниці	2410	-	-
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	-	-
Інший сукупний дохід	2445	-	-
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	-	-
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	-	-
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	-	-
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	158 550	113 430

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
I	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	3 851 161	3 143 369
Витрати на оплату праці	2505	84 075	69 340
Відрахування на соціальні заходи	2510	10 389	8 176
Амортизація	2515	147 834	129 964
Інші операційні витрати	2520	292 094	176 870
Разом	2550	4 385 553	3 527 719

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
I	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	-	-
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	-	-
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	-	-
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	-	-
Дивіденди на одну просту акцію	2650	-	-

Керівник

Подоба Ірина Романівна

Головний бухгалтер

Іванцішин Ольга Володимирівна

Додаток В

Баланс ПП "Оліяр" на 31.12.2021

Додаток 1
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності"

Підприємство Приватне підприємство "Оліяр"	Дата (рік, місяць, день)	КОДИ
Територія Львівська	за 2021 рік	120
Організаційно-правова форма господарювання Приватне підприємство	за КОПФГ	10.41
Вид економічної діяльності Виробництво олій та тваринних жирів	за КВЕД	10.41
Середня кількість працівників 584		
Адреса, телефон с. Ставчани, Пустомитівський р-н., Львівська обл., 81118	2382398	
Одиниця виміру: тис. грн. без десяткового знака (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма №2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)		
Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):		
за національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку		☐
за міжнародними стандартами фінансової звітності		☒

Баланс (Звіт про фінансовий стан)
на **31 грудня 2021** р.

Форма №1 Код за ДКУД **1801001**

А К Т И В	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	3 122	2 610
первісна вартість	1001	6 074	6 639
накопичена амортизація	1002	2 952	4 029
Незавершені капітальні інвестиції	1005	185 337	292 674
Основні засоби	1010	1 768 757	1 676 903
первісна вартість	1011	2 133 599	2 214 993
знос	1012	364 842	538 090
Інвестиційна нерухомість	1015	-	-
первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	-	-
знос інвестиційної нерухомості	1017	-	-
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	-	-
накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	-	-
інші фінансові інвестиції	1035	-	-
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	93 993	282 858
Відстрочені податкові активи	1045	-	-
Гудвіл	1050	-	-
Відстрочені аквізиторські витрати	1060	-	-
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	2 051 209	2 255 045
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	1 768 796	3 161 880
виробничі запаси	1101	1 566 435	2 624 122
незавершене виробництво	1102	-	-
готова продукція	1103	202 361	537 758
товари	1104	-	-
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Депозити перестраховування	1115	-	-
Векселі одержані	1120	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	197 801	267 613
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	46 958	71 512
з бюджетом	1135	342 943	488 743
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140	148	64
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	179 596	199 167
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	181 127	74 685
готівка	1166	-	-
рахунки в банках	1167	181 127	74 685
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	-	-
у тому числі в:			
резервах довгострокових зобов'язань	1181	-	-
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	-	-
резервах незароблених премій	1183	-	-

Продовження Додатку В

інших страхових резервах	1184	-	-
Інші оборотні активи	1190	-	-
Усього за розділом II	1195	2 717 369	4 263 664
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	4 768 578	6 518 709

Пасив	Код рядка	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (паіновий) капітал	1400	1 491 289	1 491 289
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	-	-
Капітал у дооцінках	1405	-	-
Додатковий капітал	1410	-	-
емісійний дохід	1411	-	-
накопичені курсові різниці	1412	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	484 279	740 129
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Вилучений капітал	1430	(-)	(-)
Інші резерви	1435	-	-
Усього за розділом I	1495	1 975 568	2 231 418
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	23 061	19 759
Пенсійні зобов'язання	1505	-	-
Довгострокові кредити банків	1510	335 993	463 520
Інші довгострокові зобов'язання	1515	-	-
Довгострокові забезпечення	1520	-	-
довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	-	-
Цільове фінансування	1525	-	-
благодійна допомога	1526	-	-
Страхові резерви	1530	-	-
у тому числі:	1531	-	-
резерв довгострокових зобов'язань			
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	-	-
резерв незароблених премій	1533	-	-
інші страхові резерви	1534	-	-
Інвестиційні контракти	1535	-	-
Призовий фонд	1540	-	-
Резерв на виплату джек-поту	1545	-	-
Усього за розділом II	1595	359 054	483 279
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	1 247 082	1 848 689
Векселі видані	1605	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	355 647	164 096
товари, роботи, послуги	1615	69 824	100 165
розрахунками з бюджетом	1620	11 896	16 703
у тому числі з податку на прибуток	1621	10 989	15 628
розрахунками зі страхування	1625	621	887
розрахунками з оплати праці	1630	3 839	4 525
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	41 534	93 091
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	-	-
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650	-	-
Поточні забезпечення	1660	8 041	7 682
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	695 472	1 568 174
Усього за розділом III	1695	2 433 956	3 804 012
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	-	-
Баланс	1900	4 768 578	6 518 709

Керівник

Головний бухгалтер

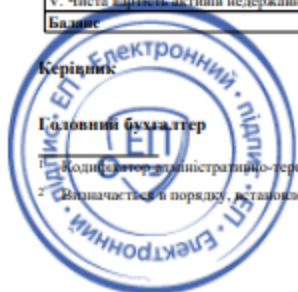
ЕП ПОДОБА
ІРИНА
РОМАНІВНА
ЕП ІВАЩИШИН
ОЛЬГА
ВОЛОДИМИРІВНА

Подоба Ірина Романівна

Іващичин Ольга Володимирівна

1. Бюджетатор адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад.

2. Визначається в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики.

Додаток Г

Звіт про фінансові результати ПП "Оліяр" на 31.12.2020

Підприємство Приватне підприємство "Оліяр" (найменування)	Дата (рік, місяць, число)	КОДИ	
	за ЄДРПОУ	2022	01 01
Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) за Рік 2021 р.		32461721	
Форма № 2 Код за ДКУД		1801003	

ДОКУМЕНТ ПРИЙНЯТО

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	6 603 601	4 792 654
<i>Чисті зароблені страхові премії</i>	2010	-	-
<i>премії підписані, валова сума</i>	2011	-	-
<i>премії, передані у перестраховання</i>	2012	-	-
<i>зміна резерву незароблених премій, валова сума</i>	2013	-	-
<i>зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій</i>	2014	-	-
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(5 219 698)	(4 048 252)
<i>Чисті понесені збитки за страховими виплатами</i>	2070	-	-
Валовий:			
прибуток	2090	1 383 903	744 402
збиток	2095	(-)	(-)
<i>Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань</i>	2105	-	-
<i>Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів</i>	2110	-	-
<i>зміна інших страхових резервів, валова сума</i>	2111	-	-
<i>зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах</i>	2112	-	-
Інші операційні доходи	2120	3 147	72 885
<i>у тому числі:</i>	2121	-	-
<i>дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю</i>			
<i>дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції</i>	2122	-	-
<i>дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування</i>	2123	-	-
Адміністративні витрати	2130	(67 232)	(67 659)
Витрати на збут	2150	(258 381)	(241 226)
Інші операційні витрати	2180	(23 062)	(28 416)
<i>у тому числі:</i>	2181	-	-
<i>витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю</i>			
<i>витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції</i>	2182	-	-
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	1 038 375	479 986
збиток	2195	(-)	(-)
Дохід від участі в капіталі	2200	-	-
Інші фінансові доходи	2220	21 049	30 450
Інші доходи	2240	36 249	140 469
<i>у тому числі:</i>	2241	-	-
<i>дохід від благодійної допомоги</i>			
Фінансові витрати	2250	(783 687)	(84 821)
Витрати від участі в капіталі	2255	(-)	(-)
Інші витрати	2270	(-)	(372 731)
<i>Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті</i>	2275	-	-

Продовження Додатку Г

Продовження додатка 2

Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	311 986	193 353
збиток	2295	(-)	(-)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(56 157)	(34 803)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	-	-
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	255 829	158 550
збиток	2355	(-)	(-)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

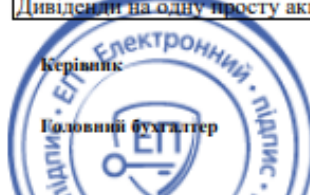
Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	-	-
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	-	-
Накопичені курсові різниці	2410	-	-
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	-	-
Інший сукупний дохід	2445	-	-
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	-	-
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	-	-
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	-	-
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	255 829	158 550

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	4 921 122	3 851 161
Витрати на оплату праці	2505	86 228	84 075
Відрахування на соціальні заходи	2510	12 601	10 389
Амортизація	2515	175 257	147 834
Інші операційні витрати	2520	373 165	292 094
Разом	2550	5 568 373	4 385 553

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	-	-
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	-	-
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	-	-
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	-	-
Дивіденди на одну просту акцію	2650	-	-

Керівник

Головний бухгалтер

ІРИНА
РОМАНІВНА
ЕП Іващирини
Ольга
Володимирівна

Подоба Ірина Романівна

Іващирини Ольга Володимирівна

**Декларація академічної доброчесності
здобувача вищої освіти ЗНУ**

Я, Лозиченко Іван Миколайович, студент 2 курсу, денної форми навчання, економічного факультету, спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», освітньої програми «Фінанси і кредит», адреса електронної пошти lozuchenko@gmail.com,

– підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Управління життєздатністю ПП «Оліяр» шляхом формування антикризових заходів» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений;

– заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

– згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою Інтернет-системи, а також на архівування роботи в базі даних цієї системи.

Дата _____

Підпис _____

Лозиченко І.М.

ПІБ (студента)

Дата _____

Підпис _____

Крилов Д. В.

ПІБ (наукового керівника)